

3000 ljudi na celovski demonstraciji:

Proti apartheidu v Avstriji

Za ohranitev in izpopolnitev dvojezične šole na Koroškem

„To bi morali videti in slišati odgovorni politiki, potem ne bi več mislili na gnile kompromise in na kaptulacijo pred nemškimi nacionalisti!“ Takšne in podobne ugotovitve je bilo slišati minuli petek po celovških ulicah. Po na novo urejeni Kolodvorski cesti so odmevala gesla demonstrantov, ki so v obeh deželnih jezikih nepreslišno izpovedali, da je končno treba napraviti konec dosedanji protimanjšinski politiki, kakor jo zastopata KHD in FPÖ ob podpori nekaterih predstavnikov obeh velikih strank — da je treba stopiti po poti, ki bo dejansko pripeljala do enakopravnega sožitja obeh narodov v deželi.

Odras takega sožitja je bila tudi demonstracija 3000 pripadnikov obeh narodov, ki so se ne glede na svetovnonazorske in politične razlike združili v skupno obrambo skupne šole, proti razdvajanju in apartheidskemu ločevanju. Nadstrankarski komite za obrambo dvojezične šole je kot prireditelj prejel solidarnostne izjave blizu 100 najrazličnejših organizacij in osebnosti iz cele Avstrije — njihova enotna izpoved je bila skupna obsodba tristrankarskega paktiranja na škodo manjšine.

Demonstracija je bila dejansko močna manifestacija: po eni strani izraz življenjske volje koroških Slovencev, ki smo odločno in nedvoumno povedali, da si ne pustimo še naprej jemati naših pravic; po drugi strani izraz široke podpore nemško-govorečih prijateljev, ki so se po-

stavili na našo stran, ker se zavedajo, da gre pri obrambi manjšinskih pravic v resnici za obrambo demokracije sploh. To je prišlo jasno do izraza tudi v besedah obeh govornikov, ravnatelja Franca Kukovice in univ. prof. dr. Petra Gstettnerja, ki sta na zborovanju pred deželno vlado v obeh deželnih jezikih povedala, da hočemo prijateljsko sožitje in medsebojno razumevanje, zato odklanjamo ščuvanje na narodnostno mizantropijo ter opozorimo vse oblike razlikovanja, ločevanja in zapostavljanja.

Enaka je bila govorica gesel, ki so jih demonstranti vzklikali oz. nosili na nešteti transparentih: Izrekli so se proti apartheidu v Avstriji, proti tristrankarskemu sporazumevanju na škodo Slovencev, proti demontaži dvojezične šole, proti kompromisom s protislovenskimi silami; nastopili so za skupno šolo in s tem za boljše razumevanje, za mir in prijateljstvo med narodi; povedali so tudi, da je „Dobra ideja — prepoved KHD-ja, ali „Slowenisch lernen ist OK, nur

dem KHD tut's weh“; predvsem pa zahtevali „Roke proč od dvojezične šole!“

Obrambi šole je v prvi vrsti veljala demonstracija in je zato razumljivo in posebno razveseljivo, da je bila močno zastopana predvsem mladina, kajti mlademu rodu hočemo zagotoviti pouk materinščine tudi v bodoče. Združeni so bili Rož, Podjuna in Zilja in z njimi v skupnih vrstah nemško-govoreči prijatelji iz cele Koroške in iz drugih predelov Avstrije.

V mednarodno razsežnost pa je prerasel okvir demonstracije z zaključno koroško-gradišćansko-tržaško-južnotirolsko kulturno prireditvijo, na kateri je francoski sindikalni funkcionar svojo solidarnostno izjavo podkrepil z obljubo, da bo javnost in zlasti učiteljstvo v Franciji (torej v eni od podpisnic avstrijske državne pogodbe!) seznanil s položajem koroških Slovencev, kajti „vaš boj za šolo je boj za osnovne človekove pravice“.

Zahteve predane uradni Koroški

Svoja stališča in svoje zahteve so demonstranti strnili v resoluciji, ki so jo predstavniki komiteja posredovali deželni vladi in deželnemu zboru. V poslojpu deželne vlade jih je sprejel namestnik ravnatelja deželnih uradov dr. Ralf Unkart. Kot zastopnika uradne Koroške so ga opozorili na nevarnosti, ki jo pome-

nijo napadi nacionalističnih sil tako za obstoj manjšine kot za mir v deželi in za mednarodni ugled naše države. In dr. Unkart, ki je tolmačil stališča uradnih dejavnikov, je moral priznati, da tudi v teh krogih raste skrb zaradi zaostritve, ki jo povzročata KHD in FPÖ s svojimi akcijami proti dvojezični šoli.

Tudi Slovenci v Italiji

demonstrirali za svoje pravice

Minulo nedeljo, le dva dni po celovski demonstraciji, se je v Trebčah pri Trstu zbrala množica 5000 demonstrantov, ki so podobno kot v Celovcu skupno terjali dosledno izpolnitev pravic slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Neposredni povod za sedanjo demonstracijo je bil ukrep tržaške občine, da v slovenskih in dvojezičnih krajih namesto dvojezičnih namesti samo enojezične italijanske krajevne table. Zato so Slovenci v Trebčah in drugih vaseh tudi segli po akciji samopomoči ter namestili dvojezične napise, kot viden dokaz, da v teh krajih živijo pripadniki dveh narodov.

Obenem pa so na nedeljskem zborovanju ponovno izpovedali tudi svoje nezadovoljstvo in ogorčenje, ker italijanske oblasti še vedno zavlačujejo zakonitev globalne zaščite Slovencev. Kakor že spomlad na veliki protestni manifestaciji na Goriškem, so spet izpovedali svojo odločnost, da bodo nadaljevali z bojem, dokler ne bo država dokončno uresničila vseh pravic, ki jih je dolžna zagotoviti po ustavi in mednarodnih sporazumih.

Tudi naši rojaki v Italiji se v svojem boju lahko opirajo na demokratične sile večinskega naroda; to je prišlo do izraza tako v govorih kakor še posebej v velikem številu solidarnostnih izjav, pisem in brzojavk. V njihovem boju pa se z njimi solidariziramo predvsem tudi koroški Slovenci ter jim želimo, da bi si čim prej izbojevali pogoje, v katerih se bodo lahko enakopravno uveljavljali na vseh področjih narodnega in družbeno-političnega življenja.

28. novembra na Dunaju:

Tristrankarski vrh o šolstvu

Prihodnjo sredo, 28. novembra 1984, ob 15. uri se bodo na Dunaju srečali zvezni predsedniki treh v parlamentu zastopanih strank ter obravnavali vprašanje manjšinskega šolstva na Koroškem. „Najprej bodo stranke obrazložila svoja stališča. Nato bomo ugotovili, kdo hoče kaj in kako sprejeti. Razprava pa bo tekla tudi o nadaljnjih postopkih v tem vprašanju,“ tako je začetek tedna deželni glavar Leopold Wagner predstavil namen tristrankarskega vrha prihodnji teden na Dunaju.

„Od 28. novembra naprej se bomo učinkovito pogajali. Deželni zbor bo obravnaval ljudsko glasovanje KHD in predlog FPÖ. Pri odločitvah pa bomo morali upoštevati materialne in politične strani problema. Več ne morem in nočem povedati.“ Tako Wagnerjevo skopo sporočilo javnosti o za manjšino bistvenem vprašanju dvojezičnega šolstva. Na vprašanje našega novinarja ali ima socialistična stranka pred pogajanjem na Dunaju jasno stališče, Wagner ni dal odgovora, pač pa je zato živčno in nestvarno napadal demonstracijo za ohranitev skupne šole in mednarodne kritike, ki se nanašajo na koroško manjšinsko politiko.

Deželni glavar Wagner si pač misli: napad je najboljša obramba. Zato očita demonstraciji, da so jo imeli popolnoma v rokah komunisti, kritike Švicarjev zavrača z trditvijo, da se tukaj oglašajo le besedi le skriti „emigranti“. Jugoslaviji pa posredno odreka pravico, da se zavzema za pravice koroških Slovencev. Vse to niso dobri znaki pred pogovori na Dunaju, čeprav Wagner prejšnji teden ni hotel poenotiti stališča z ostalima dvema strankama in čeprav je sam priznal, da vse avstrijske univerze odklanjajo ločevanje šolarjev po narodnosti.

Dokler se socialisti ne bodo jasno izrekli za pritegnitev univerzitetnih strokovnjakov k obravnavanju vprašanja dvojezičnega šolstva, dokler se ne bodo izrekli jasno proti nadaljnjemu poslabšanju sedanje šolske ureditve in za postopno izboljšanje dvojezične šole, tako dolgo bodo odvisni od FPÖ in drugih skrajno desnih sil.

Dokler koroška SPÖ ne bo imela jasnega stališča, kot naprimer ministar Moritz, bo tičala v „ciljni krizi“ in se ji bodo oddaljevali pošteni ljudje.

PREBERITE

na strani

- 2 Ohladitev odnosov med Avstrijo in Češkoslovaško
- 3 Mednarodna kulturna prireditve v podporo boju koroških Slovencev
- 4 Slovenski kulturni dnevi v Salzburgu
- 7 40-letnica Avstrijskega bataljona
- 8 Mnenja udeležencev demonstracije
- 8 Celovška univerza ponuja sodelovanje pri reševanju manjšinskega šolstva

Manjšinsko srečanje Alpe-Jadran v Rovinju

Ne samo po številčni udeležbi, marveč predvsem tudi po vsebinski tehtnosti referatov in razprave je bilo letošnje srečanje narodnih skupnosti iz prostora Alpe-Jadran nedvomno višek dosedanje dejavnosti te neuradne delovne skupine. Do tega spoznanja so prišli domala vsi udeleženci prireditve, ki jo je organizirala Italijanska unija za Istro in Reko. Ob zaključku pa so sprejeli solidarnostne izjave celovski demonstraciji za dvojezično šolo ter manifestaciji primorskih Slovencev, ki so dan nato v Trebčah pri Trstu demonstrirali za svojo enakopravnost.

Letošnje, že deveto srečanje narodnosti iz sosednih dežel se je odvijalo od 16. do 18. novembra v Rovinju/Rovigno, kjer živi poleg hrvaškega večinskega prebivalstva tudi močna italijanska manjšina. Prireditve se je udeležilo skupno 21 narodnih skupnosti ter je krog segal od „tradicionalnih“ udeležen-

cev teh srečanj iz Avstrije, Italije in Jugoslavije tudi tja do Retoromanov v Švici ter do narodnih skupnosti na Madžarskem.

Srečanje je potekalo pod geslom „Dvojezičnost in narodnosti“ ter so bili tej temi namenjeni tudi uvodni referati, ki so jih podali članica republiške konference SZDL Hrvat-

ske Ema Derosi-Bjelajac, predstavnik madžarske narodnosti v SR Sloveniji Ferenc Hajoš in predstavnik koroških Slovencev Pavel Apovnik. Prva referentka je podala kritičen pregled rešitve narodnostnega vprašanja v Jugoslaviji. Zlasti je poudarila pomen dvojezičnosti in menila, da ne gre samo od pripad-

nikov manjšin zahtevati načela dvojezičnega komuniciranja, marveč morajo takšna prizadevanja gojiti tudi pripadniki večinskega naroda. Pri tem je posebno važen sistem izobraževanja ter vzgoja sposobnih kadrov na šolskem področju, kar je tudi predvideno po jugoslovanskih zakonskih predpisih.

Do enakih zaključkov je v svojem izčrpnem referatu o dvojezičnosti in narodnostih prišel tudi Ferenc Hajoš. Sicer je razlikoval med individualno in institucionalno dvojezičnostjo, toda hkrati je naglasil, da brez določenih oblik individualne dvojezičnosti tudi institucionalna dvojezičnost ni možna — vendar šele institucionalna dvojezičnost, katere predpogoj je pravno-normativna ureditev enakopravnosti obeh jezikov na narodnostno mešanem območju, lahko zagotovi enakopraven obstoj manjšine. Dvo-

(Dalje na 5. strani)

V vprašanju dvojezičnega šolstva ne moremo in ne bomo popustili

„Čeprav so nasprotniki slovenske besede maloštevilni, lahko uganjajo gonjo proti koroškim Slovincem, ker so tudi v važnih funkcijah politike, kulture in gospodarstva. Ti ljudje hočejo zrušiti in dokončno uničiti, kar je od uvedbe dvojezične šole leta 1945 še ostalo — torej hočejo uničiti preostanke ureditve, s katero so nam hoteli popraviti škodo, ki nam jo je povzročil nacistični režim.“

Tako je dejal v svojem govoru pred deželno vlado ravnatelj Franc Kukovica, ki je obenem poudaril, da velika večina ne odobrava in tudi ne podpira rasističnih zahtev nemškonalacionalnih, ekstremno desnih društev, ki hočejo slovenski jezik popolnoma izrinuti iz javnosti. Njihove zahteve po ločevanju šolarjev nas spominjajo na nacistične zakone, po katerih Židje niso smeli biti učitelji in vzgojitelji nemške mladine, je dejal govornik, ki je ostro obsodil tudi Haiderjeve izjave, češ, da bo Koroška svobodna le tedaj, če bo nemška dežela, kajti te besede zvenijo v ušnih kot svoječasno Hitlerjevo povelje „Macht mir dieses Land deutsch!“.

„Nihče nam ne more zameriti, da ob takih izjavah dobimo občutek in prepričanje, da nas hočejo potisniti ob Karavanke ali celo poriniti iz naših vasi, iz naše domovine,“ je naglasil Kukovica. „Čutimo in vemo, da pripravljajo nemškonalacionalni krogi zadnji napad. Razbiti nam hočejo zadnje preostanke dvojezične šole, preostale slovenske šolarje pa spraviti v posebne razrede oz. šole. Vse to delajo v republiki Avstriji, z zlorabljanjem demokratičnih sredstev. Vsak politično misleč človek ve, da so demokratične instrumente, npr. ljudsko glasovanje, uvedli zato, da pomagajo šibkejšemu — na Koroškem pa se ob molčanju in delnem odobravanju oblasti teh sredstev poslužujejo agresivni nemški nacionalisti. To je popačenje demokracije; to je politična perverznost.“

Govornik je opozoril, da bi taka politika imela usodne posledice za dvojezično šolo. V najkrajšem času bi se možnosti dvojezične izobrazbe tako poslabšale, da naši ljudje tega dodatnega pritiska ne bi več zdržali. Slovenski jezik ne bi izgubil samo iz šol, sploh bi ga spravili v ilegalo — v domačo hišo, sem in tja še v cerkev in v kako zakotno vaško gostilno. S tem bi nemški nacionalisti dosegli svoj cilj: geto v šolah in geto za Slovence v celoti.

„O zahtevah FPÖ in KHD sploh ni moč razpravljati,“ je poudaril govornik. „Po letu 1945 so nam vedno

le jemali in krajšali pravice; tudi tokrat nam z gnilih kompromisom hočejo samo škodovati. S šolstvom nam hočejo vzeti tudi življenjsko osnovo. Zato v tem vprašanju ne moremo in ne bomo popustili. Na področju šolstva nam preostane samo dosleden boj vseh narodno zavernih sil. Zato, dragi rojaki, stopimo skupaj Podjunčani, Rožani in Ziljani! Stopimo skupaj socialisti, kelovci, övp-jevci, komunisti, alternativci in drugi! Naš skupen cilj je ohranitev in izgraditev dvojezične šole. V teh prizadevanjih koroški Slovenci nismo sami — celotna strokovna javnost na Koroškem in v Avstriji javno odklanja zahteve po ločevanju; mednarodna javnost prav tako z začudenjem in ogorčenjem spremlja dogodke na Koroškem.“

Govornik obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev pa se je v tej zvezi obrnil tudi na Jugoslavijo kot državo matičnega naroda, ko je dejal: „Kot se Avstrija upravičeno poteguje za pravice južnih Tirolcev,

RAVNATELJ FRANC KUKOVICA je govoril za obe osrednji slovenski organizaciji

tako na tem mestu zahtevamo tudi od Jugoslavije, da kot sopodpisnica avstrijske državne pogodbe podvzame vse korake, da ne bo prišlo do spremembe šolstva v škodo koroških Slovencev!“

Zbrali smo se, ker hočemo sodločati, kajti v naših vprašanih ne more biti odločitev mimo nas, je ob koncu dejal ravnatelj Kuko-

vica. Prišli smo v Celovec, da zahtevamo od koroške deželne vlade in od deželnega zbora, da zavrneta škandalozne zahteve KHD in FPÖ. Zahtevamo, da koroška politika končno preneha s stalnim poslabšanjem našega položaja. Nasprotno terjamo, da odgovorni politiki poravnajo škodo, ki jo je povzročila povojna protimanjšinska politika na Koroškem. Hočemo izboljšanje dvojezičnega šolstva v korist obeh narodov. Zahtevamo, da sprejmejo predloge, ki so jih izdelali strokovnjaki. Zahtevamo to, kar nam gre po členu 7 državne pogodbe.

„V minulih mesecih smo koroški Slovenci s trezno politiko informiranja dokazali politično zrelost. Zato odklanjamo neodgovorno dogovarjanje treh strank na račun manjšine. Koroški in avstrijski politiki naj se zavedajo, da koroški Slovenci v šolskem vprašanju ne bomo klonili in si ne bomo pustili vzeti najosnovnejših človekovih pravic. Obljub in pomirjevalnih besed smo že zdavnaj siti — pričakujemo pozitivna dejanja in to zdaj in takoj!“

„Krog solidarnosti sega tako daleč, da moremo brez pretiravanja ugotoviti, da stojijo za nami vse merodajne politične grupacije iz vseh zveznih dežel Avstrije — z izjemo KHD in FPÖ ter nekaterih zastopnikov velikih etabliranih strank,“ je dejal univ. prof. dr. Gstettner, ki je na demonstraciji govoril v imenu nadstrankarskega komiteja za obrambo dvojezične šole. Kot posebno razveseljivo pa je naglasil solidarnost mladinskih organizacij vseh svetovnonazorskih in političnih smeri. Prav mladina odklanja danes reakcionarno politiko in za reakcionarne, se pravi nazadnjaške zahteve gre tudi v tem primeru. Nazadnjaška politika se orientira po lastni nepremagani preteklosti, živi od rasistično pobarvanih emocij, pospešuje sovraštvo do tujcev. To pa so tudi viri, iz katerih se hranijo stalne izpadljivosti proti slovenski manjšini na Koroškem.

„Prišli smo pred deželno vlado, da apeliramo na politično moralo mogočnikov in terjamo: Nobenih pogajanj in nobenih tajnih dogovorov s protimanjšinskimi silami! Nobene

tam ni denarja in tudi našega ne spoštujejo tako, kot bi se spodobilo. Torej razen nekaj beguncev — s katerimi v času lastne krize ne vemo kam in čakamo, da se v begunskem taborišču Traiskirchen zaradi tamkajšnjih nečloveških razmer sami zreducirajo — Avstrija od te države nima kaj pričakovati. In na taki logiki je očitno tudi zgrajena avstrijski diplomacija napram tej državi. Je pa še nekaj, kar morda še bolj pojasnjuje vzroke slabih odnosov med Avstrijo in Češkoslovaško — namreč obstoj češkoslovaške države sploh. Zlasti v današnjih časih, ko je spomin na slavno preteklost avstrijske monarhije postal pravcata moda, ki je človek pri ogledu knjigarn ne moreš spregledati, je Avstriji

Nova ohladitev odnosov med Avstrijo in Češkoslovaško

lo krivdo zvrniti na Jugoslovane; poleg tega so tam cene za avstrijske turistične zelo ugodne in tudi v manjšinskem vprašanju Jugoslavija zadnja leta ni več tako nadležna, kot je bila včasih (šole tja, manjšina sem — da bo le tunel zgrajen). Z Madžari ima Avstrija že zgodovinsko pogojeno dobre odnose, odkar pa tam lahko prodaja še svoje kazine, je ta država sploh postala komunistični raj na svetu. Le Češkoslovaška je izjema. Od

ta država naravnost trn v peti, ker jo stalno opominja na razpad cesarstva, v katerem so bili (nemški) Avstrijci absolutno gospodarji. Madžarom, partnerju in prav tako gospodarstvu narodu in zatiralcu slovenskih narodov v času monarhije, še nekako priznavajo status državnosti. Da pa so to dosegli tudi Čehi, kjer je bil svojčas koncentriran avstrijske industrije in kapitala; Čehom, ki so s svojim zglednim narodnostnim razmahom „okužili“ še druge slovanske

Resolucija

ki so jo udeleženci demonstracije predali predstavniku deželnih oblasti

Pred očmi naših avstrijskih sodeželanov in mednarodnega tiska smo se zbrali v velikem številu pred koroško deželno vlado. Prihajamo iz različnih predelov dežele in države, imamo različne svetovnonazorske in politične poglede, smo pripadniki obeh narodnih skupin.

Kar nas tukaj in danes združuje, je naša skupna zahteva in želja:

Apeliramo na deželne in zvezne politike, ki odgovorno mislijo in delujejo, da kar najbolj odločno zavrnejo vse napade s strani manjšini sovražnih in nemškonalacionalističnih sil na obstoječe dvojezično obvezno šolstvo. V teh napadih ne vidimo le ponovnega poskusa, uničiti predpogoje za obstoj koroških Slovencev, jim vzeti narodno identiteto, ampak tudi poskus, ogroziti demokratične temelje republike in njen ugled v mednarodni javnosti. S to demonstracijo podpiramo tudi tiste sile v velikih strankah in političnih organizacijah, ki so se izrekle proti politiki ločevanja.

Demonstriramo proti vsakršni obliki poslabšanja dvojezičnega pouka in zahtevamo izpopolnitev in izboljšanje skupne šole.

V tem smislu opominjamo na obveznost republike Avstrije, da izpolni v avstrijski državni pogodbi zajamčene pravice narodnih manjšin (člen 7).

Posebej pa od koroške deželne vlade in izvoljenih članov koroškega deželnega zbora pričakujemo, da ne bodo pristali na noben „trostrankarski sporazum“ na račun koroških Slovencev.

Pričakujemo, da bodo izpolnili naslednje zahteve:

- Nobene ločitve šolarjev po jezikovnih vidikih, tudi ne v obliki poučevanja slovensčine po zaključku rednega pouka.
- Nobene omejitve teritorialne veljavnosti dvojezične šole (po zakonu o manjšinskem šolstvu iz leta 1959).
- Dvojezični pouk je treba obvarovati in izboljšati.
- Namesto omejevanja in okrnitve je treba dvojezično šolstvo izgraditi.

Celovec, 16. novembra 1984.

Zaradi razvoja na Koroškem mednarodna javnost upravičeno zaskrbljena

spremembe zakona na škodo manjšine!“ Gstettner je dejal, da z množično demonstracijo v javnosti opozarjamo na nekaj, kar bi moralo v demokratičnih družbah veljati za samo po sebi razumljivo — namreč obramba de-

UNIV. PROF. PETER GSTETTNER govornik komiteja za obrambo dvojezičnega šolstva

moški pravic in opozorilo na obveznosti iz državne pogodbe.

Kritično je Gstettner ocenil, da dolga leta heimatdienu niti ni branil širiti sovražnih emocij nasproti slovenski narodni skupnosti. Nemško govoreče Korošce so ščuvali proti slovensko govorečim, s ciljem, da bi za koroške Slovence končno lahko zahtevali geto posebne vrste. V zvezi s tem je omenil, da se je KHD-jevski predsednik Feldner že leta 1975 zavezal za ločene šole. Sledila so leta propagande, razpihanja nevoščljivosti in zavisti, nestrpnosti in prepirljivosti, sedaj pa je obrodilo seme apartheidskih mislecev: konec novembra 1983 je koroška FPÖ vložila zakonski osutek za ločitev otrok po jezikovni pripadnosti in pičlo leto nato je sledil v isti zadevi referendum KHD.

„Vse to pa se je zgodilo — in to je pravi politični škandal, da KHD in FPÖ nista navedla nobenih argumentov, ki bi pedagoško upravičevali tako ločitev,“ je naglasil govornik. Tudi se niso ozirali na želje prizadetih staršev in otrok, na zgodovinsko dejstvo stoletja starega sožitja obeh narodnih skupnosti na Koroškem, na že tako omejene pravice in razvojne možnosti manjšine, niti na dejstvo, da je manjšinsko šolstvo na Koroškem regularna ureditev avstrijske države in da je dvojezični pouk demokratična pridobitev tistih dni, ko je Avstrija z državno pogodbo dobila svojo svobodo.

„Zato mednarodna javnost danes z naraščajočo zaskrbljenostjo spremlja politični razvoj na Koroškem,“ je poudaril Gstettner, „kajti če bi postalo resnica to, kar zahteva KHD in FPÖ, bi bila taka rešitev edinstven škandal v vsej Evropi, kjer nobena vlada ni pripravljena pod pritiskom majhne desnoradikalne skupine vsiliti manjšini šolstvo, ki ga ta odklanja.“

Priznani šolski strokovnjak je opozoril na vse škodljive posledice, ki bi jih imelo reševanje na podlagi zahtev KHD in FPÖ. Obenem je tudi nakazal in s tehtnimi argumenti podkrepil zahteve, ki jih zastopa komite za obrambo dvojezičnega šolstva. Svoja izvajanja pa je zaključil z besedami: „Hočemo, da odgovorni politiki v deželnem zboru končno napravijo konec protimanjšinskemu razlaganju in spreminjanju zakonov. Tisti politiki, ki se delajo strpne samo tam, kjer se glasi 'Slovenci — ne, hvala', za nas niso verodostojni in jih ne moremo voliti. V bodoče hočemo deželno politiko pod geslom 'Koroški Slovenci — da, prosim'; hočemo močno in samozavestno manjšino v Avstriji.“

Priznani šolski strokovnjak je opozoril na vse škodljive posledice, ki bi jih imelo reševanje na podlagi zahtev KHD in FPÖ. Obenem je tudi nakazal in s tehtnimi argumenti podkrepil zahteve, ki jih zastopa komite za obrambo dvojezičnega šolstva. Svoja izvajanja pa je zaključil z besedami: „Hočemo, da odgovorni politiki v deželnem zboru končno napravijo konec protimanjšinskemu razlaganju in spreminjanju zakonov. Tisti politiki, ki se delajo strpne samo tam, kjer se glasi 'Slovenci — ne, hvala', za nas niso verodostojni in jih ne moremo voliti. V bodoče hočemo deželno politiko pod geslom 'Koroški Slovenci — da, prosim'; hočemo močno in samozavestno manjšino v Avstriji.“

Priznani šolski strokovnjak je opozoril na vse škodljive posledice, ki bi jih imelo reševanje na podlagi zahtev KHD in FPÖ. Obenem je tudi nakazal in s tehtnimi argumenti podkrepil zahteve, ki jih zastopa komite za obrambo dvojezičnega šolstva. Svoja izvajanja pa je zaključil z besedami: „Hočemo, da odgovorni politiki v deželnem zboru končno napravijo konec protimanjšinskemu razlaganju in spreminjanju zakonov. Tisti politiki, ki se delajo strpne samo tam, kjer se glasi 'Slovenci — ne, hvala', za nas niso verodostojni in jih ne moremo voliti. V bodoče hočemo deželno politiko pod geslom 'Koroški Slovenci — da, prosim'; hočemo močno in samozavestno manjšino v Avstriji.“

Priznani šolski strokovnjak je opozoril na vse škodljive posledice, ki bi jih imelo reševanje na podlagi zahtev KHD in FPÖ. Obenem je tudi nakazal in s tehtnimi argumenti podkrepil zahteve, ki jih zastopa komite za obrambo dvojezičnega šolstva. Svoja izvajanja pa je zaključil z besedami: „Hočemo, da odgovorni politiki v deželnem zboru končno napravijo konec protimanjšinskemu razlaganju in spreminjanju zakonov. Tisti politiki, ki se delajo strpne samo tam, kjer se glasi 'Slovenci — ne, hvala', za nas niso verodostojni in jih ne moremo voliti. V bodoče hočemo deželno politiko pod geslom 'Koroški Slovenci — da, prosim'; hočemo močno in samozavestno manjšino v Avstriji.“

Priznani šolski strokovnjak je opozoril na vse škodljive posledice, ki bi jih imelo reševanje na podlagi zahtev KHD in FPÖ. Obenem je tudi nakazal in s tehtnimi argumenti podkrepil zahteve, ki jih zastopa komite za obrambo dvojezičnega šolstva. Svoja izvajanja pa je zaključil z besedami: „Hočemo, da odgovorni politiki v deželnem zboru končno napravijo konec protimanjšinskemu razlaganju in spreminjanju zakonov. Tisti politiki, ki se delajo strpne samo tam, kjer se glasi 'Slovenci — ne, hvala', za nas niso verodostojni in jih ne moremo voliti. V bodoče hočemo deželno politiko pod geslom 'Koroški Slovenci — da, prosim'; hočemo močno in samozavestno manjšino v Avstriji.“

PO PETKOVI DEMONSTRACIJI V CELOVCU

Mogočna kulturna prireditev s kvalitetnim sporedom

Slovenska prosvetna zveza in Koroška kulturna zveza sta v petek po demonstraciji vabili na kulturno prireditev, na kateri so ansambli nastopali v znak solidarnosti s koroškimi Slovenci v boju za ohranitev skupnega dvojezičnega pouka na južnem Koroškem.

Čeprav pri sporedu niso mogle sodelovati vse napovedane skupine oz. posamezniki (Peter Turrini, Sauerampfer), je prireditev povsem uspela. Kajti velik del demonstrantov je sledil vabilu prirediteljev in napolnil halo 5 celovškega sejmišča. Najprej je nastopil mešani pevski zbor SPD „Danica“ iz Šentvida v Podjuni, ki je pod vodstvom Hanzija Kežarja zapel uvodne pesmi, od katerih je posebej treba omeniti Prešernovo Zdravljico, ki govori o dobrem sosedstvu in enakopravnosti vseh narodov, ki čakajo dan, ko prepri iz sveta bo pregan.

Toni Stricker-Duo (violina, kitara)

je navdušil s preciznim igranjem in svojstveno glasbo, ki jo ta znani avstrijski violinist, rojen na Gradiščanskem, izvablja iz svojega in-

Toni-Stricker-duo

strumenta in tako oživlja kulturno dediščino iz večnacionalnega prostora ob robu Panonske nižine.

Skupina Netzkünstler iz Južne Tirolske je dejansko presenetila s svojo nenavadno umetniško akcijo. Čeprav je njihova točka bila kratka, je izpoved le-te bila zelo jasna kot je jasna njihova umetniška angažiranost. Netzkünstlerji se namreč zavzemajo za humanost in so kot taki tudi proti absolutnemu vladanju južnotirolske SVP. V celovški sejemski hali so z ognjem preklali Davinčijevo sliko in tako opozorili na konec svobode, če bo spet zavlada nacionalizem. Zato se prijatelji iz Južne Tirolske s podobnimi akcijami borijo proti nacionalizmu. Z izvirnimi idejami vedno znova opozarjajo nase in zato javnost in kritika ne moreta prezirati njihove umetnosti, ki, če jo opredelimo, sodi v avantgardo, vendar je njena izpoved vedno jasna, demonstrativna in angažirana.

Tržaški partizanski pevski zbor „PINKO TOMAŽIČ“ je na podobnih

Tržaški partizanski pevski zbor

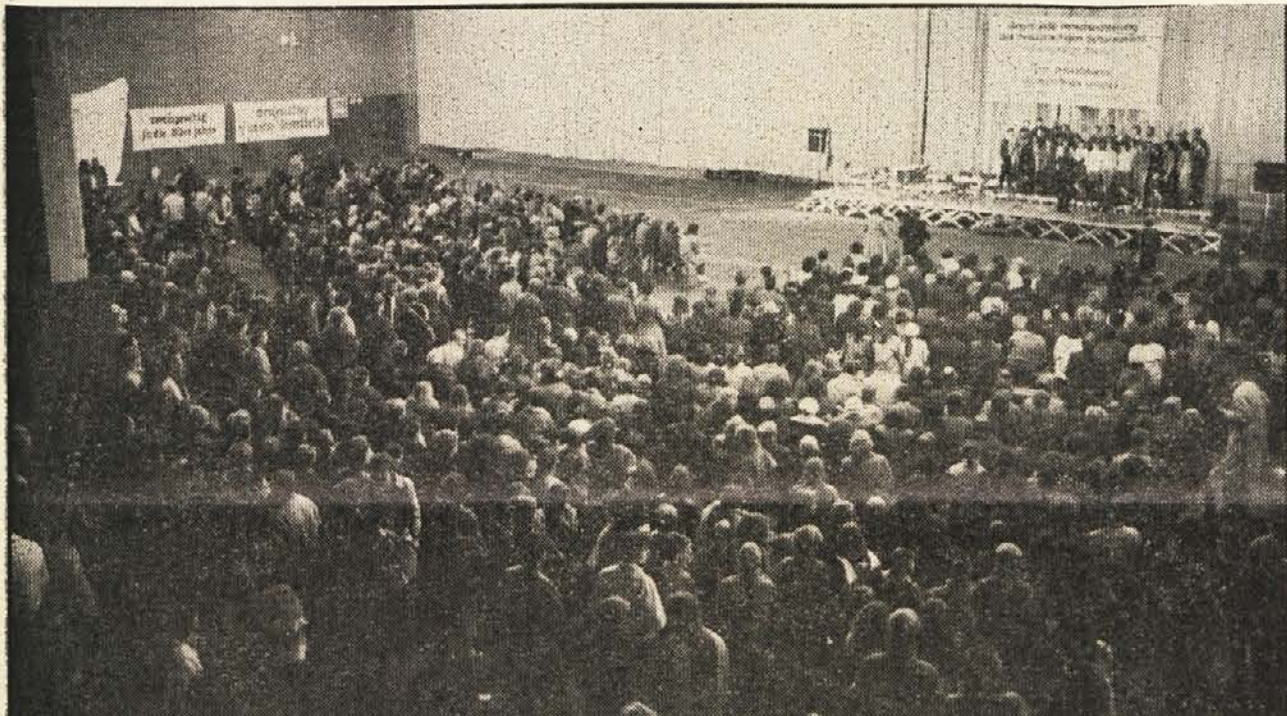
prireditvah ali pomembnih obletnicah že znan gost na Koroškem. Pod vodstvom prof. Oskarja Kjudra je tudi tokrat spet navdušil s svojim znanim sporedom partizanske, borbene in delavske pesmi. Gostje iz Trsta so tudi tokrat v svoj spored vključili pesmi drugih narodov, ki se borijo za mir, enakopravnost in svobodo. Vse to je TPPZ „PINKO TOMAŽIČ“ izvajal v impozantni glasbeni harmoniji, ob spremljavi orkestra, z impresivnimi solističnimi točkami in smiselno vpletenimi recitacijami. Tako je kulturna prireditev po demonstraciji v nastopu gostov iz Trsta doživela svoj finale, ki je izzvenel v zadovoljstvo velike množice, ki je sledila sporedu.

Seveda se bi tudi o tej prireditvi lahko zapisalo kaj kritičnega. Na primer je prostor, kar zadeva akustiko, bil neprimeren, morda bi boljše ozvočenje pomagalo odpraviti to pomanjkljivost. To je posebno bilo opazno pri nastopu Toni-Stricker-dua, ki ga v ozadju ni bilo možno slišati. Toda prireditelji so bili postavljeni pred dejstvo, da za tako prireditev — s tako množičnim obiskom — ni bilo druge izbire. Zato pač lahko pride tudi do majhnih spodrsrljajev. Kljub temu je lahko vsak, ki je želel slediti posameznim točkam sporeda to možnost imel, če se je pomaknil bliže odru.

Vsekakor je kulturna prireditev SPZ in KKZ v sejemski hali dosegla svoj namen: bila je odraz solidarnosti nastopajočih s koroškimi Slovenci v boju za ohranitev dvojezičnega šolstva; to so pokazali umetniki z Dunaja, Južne Tirolske in Italije. K uspešnemu poteku prireditve sta kajpada doprinesla tudi povezovalca Heino Fischer in Jože Messner, ki sta posamezne točke napovedovala v obeh deželnih jezikih.

Skupina Netzkünstler pri svoji akciji

Velika množica je sledila sporedu kulturne prireditve, na odru pevski zbor SPD „Danica“

„Odpirajo stare rane . . .“

CLANEK IZ LONDONSKEGA ČASOPISA „THE TIMES“, 28. SEPTEMBER 1984

Borovlje, Koroška

Na prvi pogled se komu zdi, da je le malo krajev v Avstriji, ki so mirnejši od Borovelj. Borovlje so malo mesto s 5000 prebivalci in ležijo med visokimi s snegom pokritimi vrhovi Karavank. Borovlje razdvaja grenka kontroverza, njene posledice se bodo pokazale najbrž ob nedeljskih koroških volitvah.

Kot v številnih drugih delih dežele, ima mesto mešano prebivalstvo, z nemško- in slovenskogovorečimi Avstrijci. Od konca druge svetovne vojne naprej je živela slovenska manjšina — 35.000 po številu — v zadovoljivem odnosu do večinskega naroda. Tukaj so dvojezični krajevni napisi, Nemci in Slovenci govorijo v obeh jezikih na delovnem mestu in najbolj cenjeni uživajo pravico, da lahko pustijo svoje otroke poučevati v skupnih dvojezičnih šolah.

Zdaj pa je prvič ogrožena ta zadnja pravica, ki jo imajo Slovenci od časa Habsburžanov naprej. Jörg Haider, dinamični in karizmatični predsednik koroške FPÖ — tradicionalne pangermanske grupacije —, je za slučaj ponovne izvolitve obljubil pobudo za „reformo“ dvojezičnega sistema.

Kmalu za tem je „Kärntner Heimatsdienst“, skrajno pan-germanska organizacija, ki ne prikriva svoje opredelitve uničiti dvojezični pouk, tako da bodo „nemške otroke učili nemški učitelji“, organiziral zahtevo po uvedbi ločenih osnovnih šol. Nad 35.000 jih je podpisalo.

Dve drugi politični stranki, socialisti in koservativna ljudska stranka, sta takoj začeli z nečastnim lovom za

glasove, s tem, da sta manj odločno branili koncept dvojezične vzgoje, ki je bila zaščitena z avstrijskimi zakoni od leta 1955.

Samo v teku nekaj mesecev je dobro vzdušje, ki so ga dolga leta gradili za mesta kot so Borovlje, bilo razrušeno. „Vzdušje je bilo popolnoma zastrupljeno“, je rekel Anton Woschitz, direktor ljudske šole, v kateri dobi dnevno okoli sto otrok pouk v nemščini in slovenščini. Direktor Woschitz, tiho govoreči mož, ki je moral najprej vprašati tri druge v občini zastopane stranke za dovoljenje, preden je spregovoril z žurnalistom, je prepričan o tem, da ločitev slovenskogovorečih od nemskogovorečih otrok le ponovno vzbuja rasna nasprotja.

Skrb starejše generacije je razumljiva. Po Prvi svetovni vojni so jugoslovanske čete zasedle Celovec in druge dele dežele. Le plebiscit leta 1920, pri katerem je 56% prebivalstva glasovalo za novo republiko Avstrijo, je pomiril zahteve Jugoslavije. Po Drugi svetovni vojni jih je maršal Tito ponovil in se jim šele odpovedal, ko je v poznih štiridesetih letih prišlo do zloma z Moskvo.

Danes neuvrščena Jugoslavija že dolgo ne skuša več zbužati kakršnegakoli slovenskega irendentizma. Ko je jugoslovanski predsednik, Mika Špiljak ob začetku tega leta obiskal Avstrijo, je povedal zastopnikom slovenske manjšine v Avstriji, da je za njihova vprašanja pristojna avstrijska država.

Mnogi starši so poskusili mobilizirati javno mnenje proti ločevalnemu načrtu, preplavili so krajevne politike in časopise s pismi. Mnogi, kot

gospa Elizabeth Rodler, iz bližine Smihela, so zaskrbljeni, da bo to gibanje obsodilo slovenske otroke na geto — v eksistenco, kjer bi doraščali sramujoč se svojega jezika in rase.

Rodne dvome imajo tudi odvetniki, ki poudarjajo, da ta osnovnošolska ločitev nasprotuje členu 6 Avstrijske državne pogodbe, ki prepoveduje diskriminacijo iz rasističnih, verskih ali jezikovnih vzrokov, in členu 7, ki zagotavlja slovenski manjšini pravico do osnovne izobrazbe.

V deželi v kateri se širokim priseljenim slojem iz Jugoslavije in Turčije prelasko zgodi, da nanje gledajo kot na prebivalce drugega razreda; Slovenci, kljub temu, da so upravičeno lahko ponosni na svojo kulturo, svoje identitete ne nosijo na rokavih (za vse vidno). Tam kjer je gospod Haider s svojimi idejami uspešen, bi se le maloštevilni postavili in se pustili prešteti, tako da bi njihove otroke vzgajali v izolaciji ločeno od nemskogovorečih Avstrijcev.

Gospod Haider in mnogi drugi Korošci pravijo, da trpijo nemskogovoreči otroci v šolah, kjer se del razreda poučuje v slovenščini. Ravnatelj Woschitz to odločno zavrača in pravi, da so inspekcije ministrstva vedno spet dokazale, da je akademski delež tistih ki pridejo iz dvojezičnih šol ravno tako velik, kot tistih, iz šol kjer poučujejo samo nemško.

Kakršen bo tudi rezultat nedeljskih volitev gospod Haider je sprožil val protislovenskih čustev, ki ga mnogi Avstrijci opazujejo vznemirjeno.

Richard Bassett

Kulturne novice

Slovenski oktet bo po koncertnih nastopih v Ljubljani in drugih krajih Slovenije odpotoval na večdnevno turnejo po Franciji; tam bo od 26. novembra do 2. decembra letos izvedel pet koncertov. V Parizu je koncert organiziralo tudi slovensko izseljensko društvo „Lipa“. Ob dnevu republike bo Slovenski oktet nastopil tudi na jugoslovanski ambasadi, potem pa bo s turnejo nadaljeval v mestu La Rochella, ki sicer že uspešno sodeluje s Cankarjevimi domom, kateri je organiziral v Ljubljani gostovanje balata iz La Rochella.

Slovenski oktet bo v Franciji gostoval tudi v prihodnjem letu in bo v različnih krajih izvedel sedem koncertov, nastopil pa bo tudi na glasbenem festivalu v Besanconu.

Na že tradicionalnem srečanju „Milton Manaki“ v Bitoli (Makedonija), kjer vsako leto podeljujejo nagrade za najboljšo filmsko fotografijo, je letos žirija za najboljšega snemalca v kategoriji igranega filma izbrala Rada Likona, ki je posnel film „Leta odločitve“ v režiji Boštjana Vrhovca. Nagrado je Likon prejel za uspešnost filmske slike in enotnost likovne podobe. „Likon premore likovni dar, ki ga izpričuje pri uporabi svetlobe, ustvarja ustrezno atmosfero, precizno kadriira scene in ne razbija harmonije filmske slike“, je v utemeljitvi med drugim rečeno.

Tržaški partizanski pevski zbor „PINKO TOMAŽIČ“, ki je sodeloval tudi pri kulturni prireditvi po petkovi

demonstraciji v Celovcu, je pred kratkim podal pregled svojega delovanja. Dirigent Oskar Kjuder je predstavnikom tiska orisal nastanek in razvoj zbora, ki je od leta 1973, ko je pričel s svojo dejavnostjo, opravil 342 koncertov doma in v drugih krajih Italije, v Jugoslaviji, Avstriji in tudi v Sovjetski zvezi. Skupno je njegove koncerte poslušalo okoli pet milijonov poslušalcev, pevci pa so v tem času imeli kar 1300 vaj. Trenutno zbor šteje 127 članov, od tega 97 pevcev, 22 članov orkestra, ima tudi pet recitatorjev, tri člane tehnične ekipe in še posamezne komisije, ki rešujejo in odgovarjajo za programsko, gospodarsko, socialno in ostala področja delovanja zbora.

Zadnjič smo poročali, da je med dobitniki medalje Roberta Musila bil tudi prof. Janez Gradišnik. Na podelitveno slovesnost je od odlikovancev prišel samo Janez Gradišnik iz Ljubljane. Drugi so zaradi zadržanosti morali odpovedati, kar za mesto Celovec, ki odlikovanje podeljuje, ni bilo prijetno. Prof. Janez Gradišnik je medaljo Roberta Musila prejel za prevod Musilovega romana „Der Mann ohne Eigenschaften“ (Mož brez lastnosti). Gradišnik pa je prevedel tudi Musilov „Zauberberg“, „Ulysses“ in roman „Mann“. O Gradišnikovi zaslugah za Roberta Musila je spregovoril univ. prof. dr. Karl Dinklage.

OBIŠČITE
Werner Bergovo
galerijo
V PLIBERKU

PRIREDITVE

Podjunska
jesen 1984

KULTURNI TEDEN 20.—25. 11. 1984

petek 23. november

ob 16.00 uri v ljudski šoli v Vogrčah
ČARODEJ, copranje za male in velike
(žpk. Mirko Pihler). Prireja: Farna mladina Vogrče

sobota 24. november

ob 14.30 uri v ljudski šoli Božji grob
ČARODEJ, copranje za male in velike
(žpk. Mirko Pihler). Prireja: Farna mladina Pliberkob 17.00 uri v farni dvorani v Žvabeku
ČARODEJ, copranje za male in velike
(žpk. Mirko Pihler). Prireja: KPD Drava, Zvabekob 20.00 uri v dvorani Schwarzl v Pliberku
JUBILEJNI KONCERT, pefelnica
obstoja MoPZ Kralj Matjaž iz Libuče
(sodeluje Mlada Podjuna idr.). Prireja:
MoPZ Kralj Matjaž, Libuče

nedelja 25. november

ob 14.30 uri v farni dvorani v Šmihelu
DRUŽINE POJEJO, DOMAČINI PRIPOVEDUJEJO. Prireja: KPD Šmihel
Prisrčno vabljeni!

DOM V TINJAH

Od sobote 24. 11., od 15. do 21. ure do
nedelje 25. 11., od 9. do 17. ure

Kreativni-umetniški dnevi z

Barbaro Möseneder

za učiteljice in učitelje tečajev, za
spretno roke.

V četrtek 29. 11., ob 19.30 uri

Forum za družbena vprašanja:

**VOJAŠKA SLUŽBA ALI
CIVILNA SLUŽBA?**Predavata: dr. Wilhelm Korab, namestnik
vodje pisarne zveznega prezidenta —
Herbert Katz, referent za civilno službo**IZOBRAŽEVALNI TEČAJ
ZA DEKLETA**
(od 18. leta naprej)„Vloga ženske v današnji družini“
Čas: od ponedeljka, 26. nov. 1984, ob
9. uri do sobote, 1. decembra 1984,
ob 13. uri.Iz sporeda: „Ženska na cesti — aktualni
dogodki prometnih nesreč“ (major Reiter)
„Slovenski jezik — slovenska knjiga“
(prof. Mahnič) „Poslušati in govoriti“
(mag. Merkač) „Jezikovne vaje“ (mag.
Pušenjak) „Pozitivni in negativni vidiki
kulturnega udejstvovanja žene (učit. Katz)
„Vpliv zemeljskih žarkov in vodnih žil
na človeka“ (Johann Köllich) „Žena v
medijih“ (Marija Holmer) „Kuharske
specialitete“ (s. Monika) „Vsakdanost in
kultura“ (Milka Ollip) „Hipnoza in njeni
učinki“ (mag. dr. Gutovnik) „Živeti v
dialogu“ (rekt. Kopeinig)
Cena: za penzion in ves izobraževalni
spored (znižana cena) šil. 1.350.—

Igra „SVETI PLAMEN“

— v soboto 24. 11. 1984 ob 19.30 uri
pri Miklavžu v Bilčovsu
Prireditelj: SPD „Bilka“ v Bilčovsu
— v nedeljo 2. 12. 1984 ob 14.30 uri
v farni dvorani v Pliberku
Prireditelj: SPD „Edinost“ v Pliberku
Gostuje: igralska skupina SPD „Do-
brač“ z BrncePrežihova šola vabi na predavanje
Teodorja Domeja**KOROŠKA DEŽELNA POLITIKA
OD PLEBISCITA DO ANŠLUSA**
v petek, 23. 11. 1984 ob 18. uri v Klu-
bu Prežihov Voranc, Benediktinski
trg 5 v CelovcuMoški pevski zbor „Kralj Matjaž“ v
Libučeah prisrčno vabi vse, ki radi
pojejo, prav posebno še tenoriste, da
bi prišli na pevske vaje.

Razstava

Koroške panjske čelnice
v farni dvorani v Šmihelu je odprta
do 2. decembra 1984
Prireditelj: Slovenska prosvetna zve-
za, KPD Šmihel in Čebelarstvo dru-
štvo Šmihel.

Celovec

Svetopisemska enodejanka
„SINJA GORA“ HOREB
v petek 23. 11. 1984 ob 19.30 uri v
dvorani avstrijskega radia ORF,
Sponheimerstraße 13
Igrajo dekleta Strokovne šole za
ženske poklice iz Sentpetra pri Sentja-
kobu
Prireditelj: Slovenska oddaja ORF
in SKD v Celovcu

BILČOVŠ

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“
v Bilčovsu sporoča, da je JEZIKOV-
NI TEČAJ ZA SLOVENŠČINO vsa-
ko sredo od 18.30 do 20. ure v ljud-
ski šoli v Bilčovsu.

ŽITARA VAS

KONCERT

Prireditelj: SPD „Trta“ v Žitari vasi
Čas: nedelja, 25. 11. 1984 ob 14. uri
Kraj: Ljudska šola v Žitari vasi
Gostuje: Mešani pevski zbor DPD
„Svoboda“ in citraška skupina iz čr-
neSPD „Gorjanci“ v Kotmari vasi vabi
na

OBČNI ZBOR

v soboto 24. 11. 1984 ob 19.30 uri
pri Mežnarju v Kotmari vasi

DOBRLA VAS

**POPOLDAN DRUŽINSKEGA PET-
JA, VIŽARJEV IN PRIPOVEDNI-
KOV**Prireditelj: SPD „Srce“ v Dobrli vasi
Čas: nedelja, 2. 12. 1984 ob 14.30 uri
Kraj: Kulturni dom v Dobrli vasi
Nastopajo družine, vižarji in pripo-
vednikiSlovenska prosvetna zveza in Kr-
ščanska kulturna zveza sporočata, da
je

nadaljevalni tečaj za zborovodje

v soboto 24. novembra 1984.

Pričetek ob 15.30 uri v društveni sobi
nad Posojilnico v Bilčovsu.Kuratorij za Glasbeno šolo na Koro-
škem sporoča:**Uradne ure Glasbene šole so vsako
sredo od 17. do 19. ure v prostorih
Slovenske prosvetne zveze.**V tem času se lahko obrnete v vseh
administrativnih zadevah na tov. Jo-
zijo Mečino, Gasometergasse 10, (tel.:
0 42 22 (32 5 94) v Celovcu. V nujnih
zadevah lahko pokličete tudi štev.
0 42 28 (23 65).

Alpski klub „Obir“ vabi na

KATARINSKI PLES

v soboto 24. novembra 1984, ob 20.
uri v gostilni Kovač na Obirskem.
Za ples igra „Edelweiß-Duo“

CELOVEC

Osrednja gledališka predstava
„STRICEK VANJA“
v soboto 8. 12. 1984 ob 14.30 uri v
Mestnem gledališču v Celovcu
Gostuje: Slovensko ljudsko gledali-
šče iz Celja
Prireditelj: Krščanska kulturna zve-
za v Celovcu

PLIBERK

JUBILEJNI KONCERT

v soboto 24. 11. 1984 ob 20. uri v dvo-
rani Schwarzl
Nastopata: Mlada Podjuna in MoPZ
Kralj Matjaž
Vabi: MoPZ Kralj Matjaž iz Libuče

RADIŠE

Slovenski oddelek in SPD
ORF „Radiše“ vabita na PLES in IZBOR
NAJBOLJŠE POPEVKE ZA MESEČ-
NO HIT-PARADO
v soboto 1. 12. 1984 ob 18. uri v kul-
turnem domu na Radišah. Izžrebali
bomo tudi nekaj nagrad.

LOČE

Predavanje: „Sege in navade v zim-
skem času“
v soboto 1. 12. 1984 ob 19. uri v Lo-
čah pri Pušniku
Predava dvorni svetnik dr. Pavle
Zablatnik
Prireditelj: SPD „Jepa-Baško jezero“**SO ETABLIRANE STRANKE ŠE
VERODOSTOJNE?**Diskutirajo: Kaspanaze Simma (dež.
posl. predarlske AL), dr. Ferrari
Brunnenfeld (FPÖ), dr. Manfred Mos-
ser (ALK), dr. Westritschnig (dež.
posl. ÖVP), Karel Smolle (KEL). Vod-
ja diskusije: Horst Ogris
Diskusija bo v petek 23. nov. 1984
ob 19.30 uri v Slomškovem domu MD,
10.-Oktober-Straße 25, 1. nadstropje.Strokovno zasedanje na celovški uni-
verziteti**„Skupno življenje — skupna šola“
od 11. do 13. decembra 1984,
(dnevno ob 15.00 diskusija, ob 19.30
predavanja)**Strokovnega razgovora o narodnost-
nih problemih se bodo udeležili stro-
kovnjaki iz Zvezne republike Nem-
čije, Švice, Avstrije in Južne Tirol-
ske.Organizator: „Arbeitsgemeinschaft
Volkgruppenfrage“

Slovenski kulturni dnevi v Salzburgu

Večletni kulturni stiki med koroš-
kimi Slovenci in Salzburžani so
pred kratkim dosegli svoj višek s
prireditvijo Slovenskih kulturnih
dnevov v Salzburgu. V času od 15.
do 17. novembra je mladinska or-
ganizacija Szene der Jugend v pro-
storih Delavske zbornice pripravila
Slovenske kulturne dneve, v okviru
katerih so nastopali koroški likov-
ni in besedni umetniki ter Koroški
partizanski pevski zbor.Prvega dne v četrtek je bila raz-
stava osmih slovenskih likovnih
umetnikov (Oman Valentin, Arbeit-stein Ernst, Januš Gustav, Weiss-
Loiskandl, Polanšek Valentin
(Aton), Vouk Karel, Boschitz Jože
in Druškovič Drago). Uvodoma je
tajnik Slovenske prosvetne zveze
dr. Janko Malle podal misli o slo-
venski kulturi na Koroškem, Maja
Haderlap pa je predstavila umetni-
ke. Ob tej priložnosti je prof. Šte-
fan Pinter v obliki dia-predavanja
seznanil zbrano publiko z zgo-
dovino koroških Slovencev. Likovno
razstavo je uredil, sedaj Salzbur-
žan, koroški rojak Drago Druško-
vič.V petek so besedni ustvarjalci
imeli besedo. Iz svojih del so brali
Maja Haderlap, Jani Oswald in
Janko Messner.Zadnjega dne v soboto pa je
nastopil znani solzburški kabaretist
in prijatelj koroških Slovencev,
Richard Pertlwieser. Prebral je od-
lomke govora nekdanjega nacistič-
nega kreisleiterja Pirona, ki ga je
imel v Maloščah ob priložnosti iz-
selitve koroških Slovencev usodne-
ga aprila leta 1942. Nemška kaba-
retna skupina „Kaktus“ iz Celovca
pa je prinesla originalne citate ta-
kratnih (nacističnih) takoimenova-
nih znanstvenikov, pisateljev in po-
litikov na Koroškem. Za zaključek
slovenskih kulturnih dnevov je za-
orila borbeno pesem Koroškega
partizanskega pevskega zbora, pod
vodstvom Branka Čepina, ki je še
posebno navdušila zbrano občin-
stvo.Praksa kaže, da je transferriranje
slovenske kulture v druge avstrijske
zvezne dežele nujno potrebno in
koristno za obe strani, saj tako
pridobivamo nove prijatelje in za-
veznike ter se seznanjamo s pro-
blematiko nemško govorečih sode-
želanov; skratka tu gre za koristno
medsebojno razumevanje in sode-
lovanje. Kako koristni so bili slo-
venski kulturni dnevi v Salzburgu
pove dejstvo, da se je celovške
demonstracije za dvojezično šolo
udeležil poln avtobus Salzburža-
nov, ki so tako na prisrčen način
pokazali solidarnost s koroškimi
Slovenci, za kar smo jim iz vsega
srca hvaležni.

Posluh za varstvo narave

Ljubitelje narave je razveselila vest, da je škofiška občina kupila od
nekega privatnika v Celovcu idilni Roprator birt na Klopica. En milijon
in pol je morala občina odšteti zanj. Ta naložba se bo vsekakor obresto-
vala, ker je občina obljubila, da bo skrbela za to, da bo jezero ostalo takš-
no kot je, to se pravi, da tam ne bodo nikoli, kljub lepim možnostim za
kopanje, uredili kakšnega kopališča (kot se to rado prakticira), ali do-
pustili, da bi se gradilo vikende ali kaj podobnega. Roprator birt bo
ohranil svojo idiliko tudi zanamcem in to je res lepa in pohvale vredna
gesta.Potujčevanje avtohtonih imen pa tudi Ropratorovemu birtu ni priza-
zaneslo in ga je kratkoma prekristilo v Penker See. V tem in podobnih
primerih pa na žalost manjka tiste plemenite ljubezni po ohranitvi prvo-
bitnosti in se na debelo greši. Upajmo, da bo tudi na področju nomen-
klature prišlo do podobnega razvoja, da bo avtohtonost imen imela takš-
no vrednost in takšen pomen kot ga ima želja po ohranitvi naravnega
okolja.

Rožek

Na koroškem večeru v Rožeku,
v soboto 10. novembra, ki ga že
več let prireja Kulturno društvo
„Peter Markovič“, se je v gostilni
„Na Muti“ zbralo veliko ljudi, ki so
z velikim zanimanjem sledili nasto-
pom — moškega pevskega zbora
„Fellach-Oberdörfer“ iz Beljaka,
ansambla „Drava“ iz Borovelj in
mešanega pevskega zbora „Dani-
ca“ iz Šentvida v Podjuni.Že večkrat smo ugotovili, da so
rožeški prosvetaši podjetni in da
vedno spet presenečajo z izbiro
nastopajočih. Tokrat so prireditelj
namesto domačega nemškega me-
šanega pevskega zbora povabili
zgoraj omenjeni moški pevski zbor
iz Beljaka. Do te spremembe ozi-
ma odločitve je prišlo zaradi tega,
ker domači nemški pevski zbor ni
smatral nikoli za potrebno, da bi
na svoje prireditve povabil kakšno
domačo slovensko kulturno skupi-
no, kar so naši prosvetaši smatrali
kot neiskreno in enostransko „so-
delovanje“. Pripravljenost za sode-
lovanje pa je pokazal zastopnik
občine, ki je med drugim poudaril,
da pozdravlja takšne prireditve, ki
iskreno zblizujejo obe narodnosti
v deželi. V tem smislu je na začet-
ku prireditve pozdravil tudi pred-
sednik dipl. inž. Franc Kattinig in ob
tej priložnosti pozval zbrano ob-
činstvo, da se udeleži celovške de-
monstracije za ohranitev dvojezič-
nega šolstva.Kulturni spored je otvoril belja-
ški pevski zbor, sledila mu je pev-sko-instrumentalna skupina „Dra-
va“ iz Borovelj, zaključil pa je me-
šani zbor „Danica“. Vsi so prejeli
navdušen aplavz, še posebno krep-
kega pa beljaški pevci, ki so po ofi-
cialnem delu prireditve v prijetni
domačnosti izjavili, da so se odlič-
no počutili med našim ljudstvom.
Povezavo med posameznimi toč-
kami kulturnega programa je suve-
reno izvedla tajnica Margit Lesjak.
Koroški večer se je odvijal v iskrenem
duhu prijateljstva, kar je lep
prispevek v prid iskrenemu medse-
bojnemu razumevanju med sodeže-
lani.

Obisk novinarjev

Prefeklo soboto sta obiskala razne
slovenske organizacije dunajski dopis-
nik New York Times-a in Herald In-
ternational Tribuna, gospod Allan Levy ter
vodja angleškega oddelka avstrijskega
radia in televizije ter sodelavec BBC, go-
spod David Hermges. O delovanju Slo-
venske prosvetne zveze, Slovenskega
znanstvenega inštituta ter Zveze slo-
venskih organizacij sta obiskovalca, ki
sta ju spremljala Feliks J. Bister in H.
Khuner, seznanila Tomaž Ogris ter Av-
guštin Malle. V prvi vrsti je gostja za-
nimala dejavnost osrednje pisarne ter
delovanje krajevnih društev. Pogovor
je napeljal tudi na aktualno situacijo
na šolskem področju in na delovanje
nemškonalnih sil na Koroškem.
Gesta sta bila vidno presenečena nad
podatki o raznih visokih deželnih od-
likovanih bivšim nacistom ter nad zahte-
vo, da učitelji, ki so usposobljeni za
dvojezični pouk, ne bi smeli več pou-
čevati „nemških“ otrok.Leto 1983 izjemno
leto v kmetijstvuIz poročila Kmetijstva in gozdar-
stva za leto 1983 je razvidno, da
to leto, gospodarsko gledano, ni bilo
slabo in da se je poleg tega po dol-
gih letih padanja števila samostojnih
kmetov v letu 1983, to število
zvišalo za 1,8 odstotka. Od skupno
30.320 kmečkih obratov na Koro-
škem jih je 10.520 samostojnih, ki
živijo izključno od kmetijstva in goz-
darstva, ostali kmetje pa se ukvarja-
jo s še kakšno obrtjo, ali pa so za-
posleni v raznih drugih podjetjih.Ta razvoj glede povečanja števila
samostojnih kmetov, je kmetijski re-
ferent, deželni svetnik Hans Schumi
tolmačil takole: Številni kmetje, ki
so se zaposlili pri raznih drugih po-
djetjih, so se zaradi neugodnega go-
spodarskega položaja (odpuščanje de-
lavcev ali sploh ukinitve dela), mora-
li vrniti na svoje kmetije, to se pravi,
da so pod silo razmer postali samo-
stojni kmetje. Čeprav je bilo leto 1983
v splošnem zadovoljivo, je pa kmetij-
ska situacija Koroške še vedno 12
odstotkov pod avstrijskim povpreč-
jem (leta 1982 pa je bila Koroška ce-
lo 25,3 odstotka pod njim).K boljšemu položaju koroškega
kmetijstva v letu 1983 sta prispevala
večja kmetijska proizvodnja in
večji posek lesa (kljub neugodni ce-
ni). Slednji rezultata tudi iz tega, da
so nekateri gozdovi ogroženi in je
bilo potrebno les posekati. Sploh je
v deželi takšna situacija, da kmetij-
stvo črpa svojo moč iz lastne sub-
stance in ne iz tekočih skupičkov
kmetijstva. Vedno je bilo tako, da
kdor investira, ima šanso za boljši
uspeh. Investiranje pa je vedno bolj
težavno, ker je z državnimi pospe-
ševalnimi sredstvi vedno bolj trda.
Posebno težišče ima že dalj časa po-
speševanje izvoza živine, ki igra na
Koroškem še posebno važno vlogo.
Relativno ugoden položaj kmetijstva
v letu 1983 je med drugim pripisati
prav temu dejstvu.Bežen pregled letošnjega leta kaže,
da je bilo leto 1983 „izjemno“ leto.
V tekočem letu s tem ugodnim raz-
vojem ne moremo več računati.

Umril je Jozi Turk

Jozi Turk ni več. Se v torek 13. novembra zvečer smo z njim sedeli na seji prosvetnega društva v Sentjanžu, govorili o društvenem delu za prihodnje mesece, o petkovi demonstraciji v Celovcu, ki se je hotel udeležiti tudi on. V sredo popoldan pa je prenehalo biti njegovo srce — nepričakovano za vse, saj smo ga videli zmeraj delavnega in na videz zdravega. Vest o njegovi smrti je globoko pretresla njegove bližnje. Ne-pojmljiva je bila njegova smrt za vse, ki smo ga spoštovali kot zmeraj ve-

drega, veselega, umetniško navdahnjenega, domači besedi in domačemu slovenskemu izročilu zvestega rojaka.

Pokojni Jozi se je rodil leta 1911 v Resnici pri Borovljah. Njegova družina je bila narodno zavedna. Njegov oče je govoril na velikem zborovanju koroških Slovencev tik pred izbruhom prve svetovne vojne. Jozi Turk se je izučil za krojača. V svojih spominih je zapisal tudi o marsikateri bridki izkušnji, ki jo je doživel kot šolar, ko je njegov učitelj njemu in njegovim sošolcem prepovedal govoriti med sabo slovensko. Moral je kot številni naši ljudje v Hitlerjevo vojsko. Bil je po sili vojak na ruski fronti pred Leningradom; tam je bil hudo ranjen. Domov se je vrnil šele leta 1946. Ustvaril si je svojo krojaško delavnico v Svetni vasi, na domačiji svoje žene Urške.

Vse življenje je bil zavzet pevec, v zborih, kot tamburaš ali kot cerkveni pevec. In vse življenje se je izživljal tudi umetniško. Koval je pesmice, v narečju in pismeni slovenščini, zamisljene in vesele, skoraj hudomušne. Objavljal jih je v Mladju. Bil je zvest član Društva slovenskih pisateljev v Avstriji — „uka žen“ je hodil na pisateljska srečanja in seminarje. Tako je v svojem pesniškem ustvarjanju vidno rasel. Mimo tega pa je risal in slikal. Vse to je počel tibo in nevsiljivo, marsikateri njegov sovaščan je

šele na njegovem grobu zvedel za njegove pesniške talente.

Na grobu je spregovoril v imenu Društva slovenskih pisateljev v Avstriji prof. Janko Messner. Njemu je nekaj dni pred smrtjo poslal nekaj pesmi, da jih objavi v Mladju. Ena teh pesmi je bila kot slutnja bližajoče smrti. Prof. Messner jo je žalujočim prebral v slovenščini in nato še v nemškem prevodu. Kdo je še razbral iz te pesmi, da so ustavljajoči se mlinci tudi še simbol umirajoče domače besede v Jozijevi vasi?

Stari mlin

Mlin trohni v senčni grapi, z mehkim mahom bo skoraj odet, tu hiti čas v nagli sapi: kakor da gledaš svoj portret.

Vse hiti navzdol po poti, kot mlinski kamen vrli se čas: ne moreš se upreti zaroti, ko kliče te z dalje mogočni glas.

Pospremi me še malo po poti, vsaj do tiste senčne meje, kjer le Njemu se lahko zahvalim, da me toplo sonce greje.

Jozi Turk

Svetna vas, 14. 11. 1984

Nov dijaški dom Mohorjeve družbe

S podporo dežele, zveznega ministrstva za pouk in umetnost, znanstvenega ministrstva, škofijstva ter privatnikov je Mohorjeva družba v Celovcu zgradila nov dijaški in študentski dom za fantje. Gradnja Modestovega doma, ki leži v vzhodnem mestnem predelu Celovca, je stala okrog 52 milijonov šilingov, od teh jih je prispevala dežela 29 milijonov. Trenutno še odprtih 11,6 milijona šilingov bosta pokrili dežela in zveza, je zadnje soboto obljubil namestnik deželnega glavarja Erwin Frühbauer.

Ze od začetka šolskega leta prebiva v Modestovem domu okoli 150 dijakov in študentov, ki so bili prej večinoma tudi že v Marjanišču, ki pa ni več odgovarjalo sodobnim potrebam. S svetlimi in udobnimi študijskimi, klubskimi, glasbenimi sobami, s telovadnico in igriščem ter z vso ostalo moderno opremo je novi dom za mladino seveda velik korak naprej.

S slavnostno prireditvijo, v središču katere je bil državni predsednik dr. Rudolf Kirchschläger, je minulo soboto bil dom predstavljen tudi še širši javnosti. Državni predsednik je v svojem slavnostnem govoru želel domu ozračje dobrega sožitja, da se bodo „fantje počutili dobri pripadniki tako svoje slovenske narodne skupnosti kot republike Avstrije.“ Dvorni svetnik dr. Valentin Inzko je orisal „133 let Mohorjeve družbe“, zgodovinski nastanek Modestovega doma pa je predstavil poslovodja MD dr. Anton Koren. Novi dom je blagoslovil krški škof dr. Egon Kapellari.

Slavnostni otvoritvi s pestrim kulturnim sporedom so prisostvovali med drugim kot gostje celovski župan Guggenberger, član predsedstva RK SZDL Slovenije Stefan Cigoj, jugoslovanski konzul v Celovcu Marko Kržišnik ter predstavnik ZSO Janez Wutte-Luc.

Na Poldanšnji špici

Jesen je za mnoge najlepši letni čas, to pa predvsem zaradi tega, ker je narava v prekrasnih barvah in tudi vročine ne trpiš tako kot poleti. Ta hvalešpev velja predvsem planincem, ki ob tem letnem času najraje obiskujejo planine. Škoda je le, da je v tem sezonskem času večina planinskih postojank zaprtih, kar je seveda zelo neprijetno za planince, ki bi se radi dalj časa zadržali v gorah. Bivakiranje na prostem je vse prej kot prijetno. Nekatere planinske postojanke imajo že svoje zimske prostore, kamor imaš vstop, brez da bi potreboval ključ. Takšne možnosti prenočevanja naj bi imele vse planinske postojanke.

Pozanimali smo se pri Slovenskem planinskem društvu Celovec, kako je z njihovo kočjo, in zvedeli, da imajo v načrtu takšen zimski prostor (lesen prizidek po celi dolžini kočje, z vedno odprtim vhomom v ta prostor), kjer lahko vsakdo prenoči ali pa se ob neurju zateče tja. Upajmo, da se bo njihova namera uresničila, saj bi to bil plemenit akt v prid plodnejšega razvoja planinske in turistične dejavnosti.

Zadnji dan septembra je SPD Celovec vabilo na izlet na Jof di Miezegnot, 2087 m visoko goro v Zahodnih Julijskih Alpah nad Kanalsko dolino. Domače ime za ta vrh je Poldanšnja špica, nemško pa ga imenujejo Mittagkofel. Čeprav je bil že tisti letni čas, ko so planinske kočje zaprte, so tokrat naši planinci imeli srečo, da je bila kočja Rifugio Grego (1389 m) odprta, kjer so se okrepčali in odpočili. Postojanka ima krasno lego med mogočnim Montažem in Pol-

danšjo špico. Še eno uro in pol hoje med nekdanjimi ostanki italijanskih utrd iz prve svetovne vojne in bili so na cilju, od koder so uživali lep pogled na Montaž, Karnijske Alpe ter na najatraktivnejši vrh Zahodnih Julijskih, Jalovec. Vračali so se po isti poti skozi mogočno dolino Zajzere in skozi Ovčjo vas (dolgoletni poletni domicil dr. Julija Kugyja) v Kanalsko dolino ter se nato kratko ustavili v prijazni restavraciji Strasshof na avstrijski strani meje, kjer so bili naši planinci prijazno pogostjeni. Med udeleženci izleta je bila tudi tov. konzul Marija Škorjak, velika ljubiteljica gora.

V soboto 6. oktobra je kar sto planincev iz trboveljskega območja obiskalo slovensko kočjo na Bleščehi. Opoldne so prišli „Kumovci“ in ko so ti odšli, so prišli še „Mrzličani“. Planinsko društvo Trbovlje ima namreč dve planinske organizaciji „Kum“ in „Mrzličo“. Med „Mrzličani“ je bil tudi znani predavatelj in prijatelj naših planincev Janez Bizjak, bivši vodja prve slovenske alpinistične odprave na Grenlandijo. On je tudi letos na željo SPD Celovec vodil naše planince na Triglav in jim razkazal zanimivosti Triglavskega narodnega parka.

Trboveljčani so bili na izletu po Koroškem in mimogrede obiskali slovensko kočjo, ki je znana v Sloveniji kot prva slovenska zamejska planinska postojanka.

Dr. Franc Wutti
Unterbergerstraße, Borovlje
v času od 26. novembra do
2. dec. 1984 ne ordinira.

ODLIKOVANJE HELMUTU HARTMANNU

Koroški deželni glavar Leopold Wagner je pred kratkim podelil častno odlikovanje zaslužnim Koroščem, med katerimi je bil tudi vodja oddelka slovenskih radijskih oddaj v pokoju, Helmut Hartmann, ki je prejel Veliko častno odlikovanje. Iskreno čestitamo.

Menjava denarja

Stanje v četrtek 22. novembra 1984

Za 100 dinarjev dobite	9.00 šil.
Za 100 dinarjev plačate	11.00 šil.
Za 100 lir dobite	1.085 šil.
Za 100 lir plačate	1.175 šil.
Za 100 mark dobite	694.00 šil.
Za 100 mark plačate	710.30 šil.

Skupno poročilo

SPREJETO NA 9. SREČANJU NARODNIH SKUPNOSTI
SOSEDNJIH DEŽEL V ROVINJU

V Rovinju je bilo dne 16. in 17. novembra 1984 IX. srečanje narodnih skupnosti sosednih dežel, ki je tokrat bilo v organizaciji Italijanske unije za Istro in Reko.

Srečanja so se udeležili predstavniki narodnih skupnosti iz Avstrije, Italije, Jugoslavije, Madžarske in Švice, in to: slovenske narodne skupnosti na Koroškem, hrvaške in madžarske narodne skupnosti na Gradiščanskem, češke in slovaške narodne skupnosti na Dunaju; slovenske narodne skupnosti v Italiji, ladinske narodne skupnosti v Italiji, hrvaške narodne skupnosti iz Molisa v Italiji, nemške narodne skupnosti iz Južne Tirolske; italijanske in hrvaške narodne skupnosti v Sloveniji, italijanske, madžarske, češke in slovaške, rusinske in ukrajinske narodne skupnosti na Hrvaškem; nemške, hrvaške in slovenske narodne skupnosti na Madžarskem; retoromanske narodne skupnosti v Švici.

Sodelovanjem vseh teh skupnosti je geografsko zaokrožen celoten prostor Alpe-Jadran z vključitvijo obrobne panonskega prostora.

Ne le številna udeležba, marveč predvsem vsebinski potek tega srečanja sta pokazala, da so tradicionalna srečanja že prekoračila zgolj informativni značaj, kar je bil njihov prvotni namen, in se razvila brez vsakršne institucionalne oblike v važen instrument nenehnega skupnega prizadevanja za rešitev številnih skupnih problemov narodnih skupnosti. Ta razvoj je prepričljiv dokaz, da so narodne skupnosti prav v tem prostoru v osrčju Evrope na stičišču treh najmočnejših evropskih narodnih skupnosti in njihovih kultur še vedno važen element, ki ob odgovornem in preudarnem skupnem pristopu k reševanju skupnih problemov lahko konstruktivno poseže v dogajanje v tem prostoru.

V ta namen želijo narodne skupnosti okrepiti to obliko sodelovanja in se kot samonikle skupnosti, kot suvereni nosilci svojih težnj in pravic ob spoštovanju specifičnih družbeno-političnih značilnosti vsake skupnosti kot delovna skupnost še bolj vključiti v družbeno-politično dogajanje v tem prostoru.

Ob doseženih spodbudnih rezultatih dosedanjih srečanj so na tem srečanju obravnavali predvsem vprašanje dvojezičnosti in nje-nega pomena za narodne skupnosti. Ugotovili so, da je jezik najpomembnejši element narodne identitete in osnovno sredstvo komunikiranja, zblževanja in sporazumevanja med ljudmi. To še zlasti velja na jezikovno-mešanih področjih. Pri tem pa poudarjajo, da ni v skladu z razvojem enakopravnih in demokratičnih odnosov med ljudmi, če se zahteva samo od pripadnikov narodnih skupnosti, da naj sprejmejo načela dvojezičnega komuniciranja. Za razvoj kulture mednarodnostnih odnosov je važno, da takšna prizadevanja delijo tudi pripadniki večinskih narodov.

Vsaka delitev je škodljiva, brez ozira na to, če se pokaže kot občutek manjšine, da je v nevarnosti pred asimilacijskimi tendencami, ali pa kot občutek, da je večina zadovoljna sama s seboj. Narodnostna identiteta se ne afirmira z jezikovnim ali kakšnim drugim separatizmom, ampak v skupnosti, ki spoštuje narodnostne identitete, ter postaja vedno bolj bogata v srečanju in prepletanju raznih običajev, tradicij in kultur.

V tem smislu udeleženci srečanja apelirajo na države, v katerih živijo narodne skupnosti, in na pristojne mednarodne forume, da narodnim skupnostim zagotovijo vse pravice in jim nudijo vso moralno in finančno pomoč, da lahko ohranijo svoj jezikovno in kulturno identiteto in še bolj učinkovito prispevajo svoj delež k pomembni jezikovni in kulturni raznolikosti kot zgodovinske značilnosti srednjeevropskega prostora.

V tej smeri so na srečanju sprejeli vrsto spodbud za koordinirano prizadevanje in sodelovanje in so za vmesno dobo do prihodnjega X. srečanja, ki bo v organizaciji slovenske narodne skupnosti iz Italije v Trstu, ponovno imenovali koordinacijski odbor, ki ga bo še naprej vodil dr. Franci Zwitter v cilju čimbolj učinkovitega uresničevanja skupnih načrtov te delovne skupnosti.

Manjšinsko srečanje Alpe-Jadran v Rovinju

(Nadaljevanje s 1. strani)

jezičnost pa ne sme postati cesta enosmernica, ki velja samo za pripadnike manjšine, je ugotovil tudi Hajoš, ki je poudaril, da se mora dvojezičnost polagoma razvijati v „funkcionalno dvojezičnost“ ali „dvosmerno dvojezičnost“, se pravi, da vsak govorec, tudi pripadnik večinskega naroda, vsaj pasivno obvlada drugi jezik okolja. V takih pogojih potem ni več prevajanja in postane jezik manjšine dejansko enakopraven. To se sicer zdi kot nedosegljiv ideal, vendar izkušnje kažejo, da je ob ustrezni politični volji večinskega naroda tako stanje dosegljivo, je dejal Hajoš.

O praksi dvojezičnosti na Koroškem je nato govoril dr. Pavel Apovnik, ki je jezikovno situacijo koroških Slovencev na splošno označil kot bilingvalno (dvojezično), vendar daleč od idealnega stanja, kot ga je nakazal predgovornik. Dvojezičnost velja trenutno na Koroškem samo za Slovence — to je Apovnik zelo pregledno in izčrpno nakazal pri orisu tako individualne dvojezičnosti (v družini, na vasi) kot tudi institucionalne dvojezičnosti (v šoli, cerkvi in pri uradih).

V poročilih zastopnikov navzočih narodnih skupnosti (za koroške Slovence ga je podal dr. Marjan Sturm) je bilo povsod slišati, da so manjšine še daleč od takega idealnega stanja „funkcionalnega bilingvizma“, da pa ga hkrati vsi pripoznajo kot cilj demokratične rešitve narodnostnega vprašanja v srednji Evropi. Izstopal je edinole zastopnik nemške narodne skupnosti na Južnem Tirolskem dr. Be-

nedikter (namestnik južnotirolskega glavarja), ki je poudaril, da je za Nemce na Južnem Tirolskem rešitev le v enojezičnosti, obenem pa je zastopnikom Ladincev odrekal vsako pravico do uporabe materinske pri južnotirolskih uradih, češ, da jim ta zaradi njihove maloštevilčnosti ne pripada. Pač čuden argument zastopnika manjšine, ki vedno na glas kriči, kako jo zatirajo Italijani, sama pa drugim manjšinam tudi ni pripravljena dati najosnovnejših pravic! Iz protesta proti zahtevam po dvojezičnosti za narodnostno mešana območja je dr. Benedikter predčasno zapustil srečanje. Udeleženci srečanja so soglasno sprejeli resolucijo, ki jo objavljamo na posebnem mestu.

V imenu mednarodnih manjšinskih organizacij FUENS in AIDLCM sta kongres pozdravila dr. Reginald Vospersnik in dr. Franci Zwitter. Oba sta poudarila pomen takih srečanj za učinkovitejšo manjšinsko politiko. Dr. Vospersnik je opozoril še na manjšinski kongres, ki bo maja prihodnjega leta v Ženevi, ter je pozval vse manjšine, naj se ga udeležijo. Sklenjeno je bilo, da bo prihodnje jubilejno X. srečanje narodnih skupnosti v Trstu, in sicer pod geslom „Kultura sožitja“. Za koordinatorja narodnih skupnosti do prihodnjega srečanja je bil ponovno določen dr. Franci Zwitter.

Ogled znanstvene ustanove istrskih Italijanov, folklorni večer in izlet na Brione, kjer so izletniki lahko videli marsikaj zanimivega, razen legendarne bele vile predsednika Tita, so zaokrožili letošnje izredno zanimivo srečanje evropskih manjšin.

AULA SLOVENICA

CELOVEC, PAULITSCHGASSE 5-7

vabi na
otvoritev razstave slikarskih del akademskega slikarja

Barda Jacundusa

v torek, dne 27. novembra 1984 ob 19. uri.

Razstava bo odprta do 14. decembra 1984, od ponedeljka do petka od 13. do 16.30 ure.

Besi in Plaha

Naš akvarij ni bil tak, kakršne za drag denar prodajajo v trgovinah. Bil je čisto navaden kozarec za vlaganje, največji, ki smo ga imeli pri hiši, v katerem je bilo poleg vode in ribic še nekaj školjk in nič drugega. Kljub vsemu je bil ta akvarij — vsaj zame — najljubši in tudi najboljši akvarij na svetu.

V tem našem akvariju sta živeli dve ribici. Obe sta bili rdečkasto zlati. Cisto enaki. Obe sta imeli enake črne žive oči, enak repček, enake plavuti. In vendar smo ju zlahka ločili.

Prva ribica je bila počasna. Plaval je umirjeno in previdno. Rada se je zleknila v školjki in tako leže je počivala. Če je plavala, se je spretno izmikala svoji sestanovalki, ki se je naglo kot veter podila mimo nje. Ta druga ribica počitka sploh ni poznala. Bila je podobna pravi kraški burji, divji in neugnani. In prav tu je bil vzrok, da smo ribici zlahka ločili. Da smo jima določili tudi imena.

Prva, počasna in umirjena, je bila Plaha.

Druga, živahna in nagla kot blisk, pa Besi. Ribic in akvarija smo se navadili tako kot kruha in vode. Vselej, kadar smo sedli k zajtrku ali k večerji, smo se spomnili, da je tudi ribicama potreben obrok hrane, da jima je še posebej potrebna voda. Sveža voda! V umazani vodi bi se ribici zadušili. Zmanjkalo bi jima zraka. To ve vsak otrok. To smo vedeli tudi mi.

V našem akvariju menjati vodo, to je bilo zares prijetno opravilo. Nismo imeli vodne črpalke in zato smo ribici ob vsakem čiščenju najprej spustili v pripravljeno vedro, seveda prav tako napolnjeno z vodo. Potem smo umili akvarij — kozarec, vanj natočili svežo vodo, očistili školjke in šele potem ribici spet spustili v njun stekleni domek.

Stegniti roko in čutiti tisto majčkeno drobno stvarco, kako se vsa nežna in voljna zlekne v

nastavljeni dlani, to je zares velik užitek! Dvojen užitek, če se prepričaš o skoraj neverjetni resnici, da ribici natanko vesta, k d o ju lovi! Tujim rokam ne zaupata. Tem tujim rokam se izmikata in nemirno begata po vedru.

Natanko tako je bilo tudi z Besi in Plaha.

Tisti, ki ju je hotel nasilno ujeti, je ostal razočaran in praznih rok. Ribici sta zaupali le umirjeni dlani. In tako je veliko naših znancev — nevarnih Tomažev — ki so si prišli ogledat naš akvarij, z začudenjem onemelo ob pogledu na mali spolzki živalci, ki sta se voljni in mirni zleknili v moji dlani, potem ko so se oni malo prej zaman trudili, da bi ju ujeli. Seveda sem bila zavoljo zaupanja, ki sta mi ga izkazovali Besi in Plaha, zelo ponosna. Nekoč pa...

Kako težko je včasih povedati resnico. Bilo je v tistih dolgočasnih zimskih dneh, ko je našo družino obiskala gripa. Najprej je zbolela Nataša. Takoj za njo je legla Jelka. Končno sta obležli tudi Majda in Helena. Naš dom, četudi skromen, vendar vedno poln smeha in dobre volje, se je na mah spremenil v pust, žalostno bolnišnico. Štiri deklice so ležale v postelji, se potile in nemirno obračale v vročici.

Kuhala sem čaje, gledala na uro zavoljo zdravil, stregla zdaj eni zdaj drugi, potem spet prala prepoteno perilo, begala sem in tja, trepetala za zdravje svojih deklic, pri čemer sem čisto pozabila na ribici. Šele tretjega dne proti jutru, bila sem neskončno utrujena in zaspala, sem se hotela vsaj malo odpočiti. Nisem sedla, skoraj padla sem v star oguljen naslonjač, ko so mi oči obvisle na akvariju. To, kar sem videla, me je domala vrglo s stola. Nič več nisem bila utrujena. Nič več zaspala. Brez diha sem strmela v ribici. V ubogi ribici.

Besi je še plavala, čeprav je z gobčkom visela na površju, kjer je z zadnjimi močmi lovila zrak.

Toda Plaha! Moja ljubka Plaha! Plaval je čisto pri vrhu, s trebušček obrnjenim navzgor.

V vedru je bilo pravkar oprano perilo. Malo prej sem bila na potoku, kjer sem ga izvil v vodi, ki je bila mrzla kot led. Zdaj sem povabila na ledeno mrzlo vodo, na zanohtnico, na utrujenost. Brez pomišljanja sem perilo stresla na stol in mi ni bilo mar, če ga je več kot polovico padlo na tla. Vedro sem morala imeti, in že sem ga s tresočimi rokami postavila pod pipo, ki sem jo odprla na vso moč. Voda je tekla v močnem curku, in vendar se mi je zdelo, da teče strašno počasi. Da še nikdar ni tekla tako leno in zaspalo.

Samo še hip in že sta se Besi in Plaha znašli v vedru mrzle vode. Ciste in bistre.

Besi je udarila z repkom. Še nekajkrat je pri vrhu zajela zrak in že je zaplavala v globino. Kako veselo je plavala, krmarila s plavutmi, se prekopicovala v čisti vodi.

Na robu velike njive je poseдал zajec na zadnjih nožicah in strmel v zadnjo zeljno glavo, ki jo je pozabljivi kmetič pozabil pobrati. Jesen je bila v deželi in zajec si ni preveč belil glave, saj je vedel, da je zeleno pogrnjena miza narave polna dobrot. Pa se je požvižgal na izzivajočo zeljno glavo na tamkajšnji njivi.

Ko se je še ogledoval naokoli za kakšnim korenčkom, je zaslišal drobcene korake malega ježka. Kar razveselil se ga je.

„Oj, ježek, kaj se potikaš po teh razorih? Vedno si nasršen, le poglej svoje bodice. Najhrajši šum in že si v klobki, ha, ha,“ se je posmešnil zajček.

„Tja, seveda, sosed, saj takih strahopetcev je le malo, kot si ti. Le dirjaš in dirjaš neokrog, jaz pa vsaj kaj koristnega naredim, ko iz zemlje izbrskam škodljivce. Če je potrebno, pa znam tudi nabrusiti svoje pete,“ je odvrnil ježek in pomežiknil zajčku, saj se je tudi sam iz sebe znal ponorčevati. Zajec pa je kar poskočil in od presenečenja izbulil oči.

„Ti, ježek, da znaš nabrusiti pete, ha, ha. Prav rad bi te videl, kako dirjaš po travniku. Take šale na polju še nisem slišal.“

Ježek pa se je držal na moč modro in se posmihal sam pri sebi, kako bo prelisičil zajčka. Nak, ne bo se dal ugnati kar tako.

„Ježek, pojdiva na primeren kraj, kjer bova tekmovala.“

Odpravila sta se. Tako sta nekaj časa hodila in prišla do grmiča, kjer si je spletal mrežo neutrudni pajek. Držale so se je še rosne kapljice in lesketala se je

ščal po nitki navzdol, se je zajec oziral naokoli za kakšnim dobrim grizljajem. Ježek je brž nagovoril pajka: „Poslušaj, mrežar, če mi ugodiš, se te zlepa ne lotim, prav?“ Pajek ga je zvesto poslušal. Tja, nameravata tekmovali v skoku v višino. Pravzaprav smešno, tega ni moč videti vsak dan. Prav, strinjal se je, da bo spletel nit, močno nit in prek nje se bo pognal zajec.

Toda Plaha! Uboga Plaha! Ležala je na gladini in voda jo je nemočno nosila sem in tja. Njene plavuti so mirovale. Njen repček je bil negiben.

Stekla sem po veliko kopalno kad. Plahi je treba zraka, sem pomislila. Veliko zraka! Veliko vode!

Negibna Plaha je ležala na moji dlani. Nežno in previdno sem jo položila v kad, kot da bi se bala, da bi jo celo voda lahko ranila.

Zdaj je imela Plaha veliko vode. Kad je zanjo predstavljala pravo morje. Imela je veliko vode, veliko zraka, a bilo je prepozno. Plaha kljub vsemu ni odprla gobčka, le njene škrge so včasih rahlo trznile; in potem je bilo tudi tega trzanja vedno manj in manj. Življenje v Plahi je ugašalo.

Kdove zakaj sem se prav tedaj spomnila na našega psa Lorda. Bil je dober in zvest čuvaj. Velik in črn z dvignjenimi uhlji. Vsi smo ga imeli radi. Med vojno je Lorda ustrelil fašist. Uboga žival nas je s pritajenim cviljenjem priklivala in nas opozorila na svoj žalostni konec. Morda se je ranjenemu Lordu še poslednjič zahotelo naših božajočih rok, naših ljubeznivih pogledov? Morda? Kdove!

Takrat, pred mnogimi leti, sem z enakimi občutki gledala ubogega Lorda, kot sem zdaj gledala negibno Plaho. In morda mi je bilo zdaj še huje. Še veliko huje. Lorda je ubil fašist. Plaho sem ubila jaz sam. Ubila jo je moja pozabljivost.

Nenadoma je grenke občutke pregnalo rahlo upanje. Rekla sem si, nekaj v meni je reklo, da bi Plaho morda rešilo umetno dihanje. Smešno! Umetno dihanje za ribico! Saj ribica nima rok, sploh ničesar nima, kar bi lahko...

PAMETNE MISLI

- Bolje dober glas kot srebrn pas.
- Hitro se očistijo tiste ulice, kjer vsak očisti pred svojim pragom.
- Dan je bolje loviti pri glavi kakor pri repu.
- Često je človek sam sebi neprijatelj.
- Da se resnica prav spozna, treba je čuti oba zvona.
- Lačni niso izbircni.
- Največje bogastvo človeku je varčnost, najhujša beda pa razsipnost.
- Če srečen si, ne pravi svetu, ker je nevoščljiv.
- Med vrsticami se mnogokaj prebere.
- Kdor ni užil žalosti, ne zna ceniti radosti.
- Nasprotnika moraš poznati, če se hočeš z njim spopasti.
- Človek se mora po ljudeh ravnati, ne ljudje po človeku.
- Dobra volja je pol zdravja.
- Človek je toliko velik, kolikor ima v sebi morale in talenta.
- Delaj, kakor da boš večno živil; misli, kakor da boš jutri umrl.

Babičine igračke

Tudi babica ima svoje ljube igračke: košek preje ali dva in srebrne kvačke.

Vsak dan s prejo se igra in pretika kvačke, potlej neki dan nam da jopice in blačke.

Jože Šmit

To, kar bi se mi ob drugi priložnosti zdelo smešno in nemogoče, je bilo v tistem trenutku čisto preprosto in naravno. Vsaj zame. Na Plaho, na njeno glavico, sem pričela zlivati drobne curke mrzle, sveže vode. Ob vsakem curku se je ribica potopila in se spet nemočno dvignila na površje. Dvignila še vedno s trebuščkom obrnjenim navzgor.

Četrte ure, pol ure se je tako potapljala, ko sem z žalostjo ugotovila neuspeh svojega početja. Tedaj sem z gotovostjo vedela, da je Plaha mrtva. V meni ni bilo več upanja, a roka sama je še naprej, brez volje, zlivala vodo na drobno ribico. Morda se tega niti nisem zavedala. Misliła sem na toliko stvari. Misliła sem na štiri bolne deklice, ki bodo žalostne, ko bodo zvedele, da Plaha ni več. Misliła sem na ljudi, ki mirno pobijajo nemočne živali. Misliła sem na vojno, na strašno vojno, ko ljudje brez občutka samoočtožbe ubijajo celo ljudi.

Ne vem, kako dolgo sem lebdela v razmišljanju, ko me je nenadoma predramilo nekaj nenavadnega. Neverjetnega.

Ali se mi je samo zdelo? Je bila morda pomota?

Ne! Ni se mi samo zdelo! Tudi pomota ni bila! Ribica je odprla gobček. Odprla ga je enkrat, dvakrat, trikrat. Zadihala je. Sprva je dihalo težko in z naporom je lovila zrak. Potem je dihalo hlastno in naglo. Končno je pomahala z repkom. Zaplavala je. Zaplavala je čisto malo, se potopila, spet zaplavala, se spet potopila, spet zaplavala...

Ribici sta še nekaj let živeli v našem akvariju. Zdaj ju ni več. Umrli sta. Ne umrli. Usahnili sta, kot usahne lepa roža, ko docveti. Minili sta, kot mine pomlad, ko jo prežene poletje. Kot mine poletje, potem ko pride jesen, da pride za jesenjo zima in za zimo spet pomlad.

Tudi ribic so še vedno polni akvariji, le naše Besi in Plaha ni več. Ostal je le spomin in tega ne prežene nihče. Ribici v tem mojem spominu sta še vedno prav taki, kot sta bili takrat, ko sta se voljni in mirni zleknili v moji dlani. Ob spominu na ribici pa v meni oživi tudi skromna sobica, v kateri so nekoč ležale štiri majhne deklice, ljubke in nežne. In čeprav tudi deklice niso več majhne, je spomin še vedno lep. Vse, kar je prežeto z ljubeznijo, ostane lepo. In med nami je bilo veliko ljubeznivi in zato bo tudi spomin na to našo ljubezen ostal vedno lep.

Ivo Zorman

Naš zanimivi svet

Ime maroškega mesta Fez pomeni „zlata lopata“, ker je leta 1149 kralj Idris II. prvo luknjo za temelje mesta simbolično skopal z zlato lopato.

Za najbolj divjo ribo vseh voda velja piranha, ki živi v južnoameriških rekah. V gobcu ima dve vrsti ostrih zob, s katerimi jata teh rib lahko v nekaj minutah do kosti obere živinče, ki je zašlo v vodo.

Pri zelo velikih in starih afriških slonih tehta vsak okel več kot 100 kilogramov. Zato morajo živali svoje težko breme večkrat nasloniti na kako oporo, da se spočijejo.

V 14. stoletju je postal nogomet v Angliji tako priljubljen, da sta ga morala kralja Edvard II. in Edvard III. z dvema odloka prepovedati — ker je „zmanjševal obrambno moč dežele“ s tem, da je odvrčal mladino od lokostrelskih vaj.

Med najstarejše igračke sodijo lutke vojakov. Vendar so se v Evropi razširile šele v srednjem veku, ko so jih prinesli križarji z Jutrovega svojih otrokom. Potem so se izredno naglo širile, tako da je bil na primer Nürnberg v 18. stoletju znan predvsem po izdelovanju najrazličnejših vojakov-igrač.

Človeški obraz ni simetričen: kar 96 ljudi od 100 ima desno polovico obraza bolj razvito kot levo.

Prva poštna kočija na svetu je začela voziti leta 1784 med Londonom in Bristolom. Povprečna potovalna hitrost je bila 10 kilometrov na uro.

V posebnih okoliščinah je mogoče videti zračne valove, na primer med hudimi ognjeniški izbruhi ali pa po streljanju s topovi največjega kalibra. V ozračju se pojavijo za hip temni koncentrični krogi.

Večina nojev po živalskih vrstovih pogine zaradi različnih predmetov, ki jih mečejo obiskovalci v njihove ograde, živali pa jih nagonsko požoro.

Na Kitajskem se začne novo leto spomladi. Za osnovo mu ni gibanje Sonca kot pri našem letu, temveč gibanje Lune.

Cricket, angleški nacionalni šport, so začeli igrati že v 13. stoletju, a šele pred dobrimi sto leti so mu določili tudi točna pravila.

Lord Raglan (1788—1855), poveljnik angleških čet na Krimu med krimsko vojno, je bil prvi, ki si je dal sešiti površnik z zelo širokimi in udobnimi rokavi. Tak moški plašč nosi še danes ime po njem.

Športna družina

kot niz belih biserov. Pajek, ko ju je zaznal, je brž splezal po nitki navzgor in ju tako pričakal v varnem zavetju.

Že je imel jež domislivo, kako prelisičiti zajca. Ustavil se je pod visečo mrežo, si obilnil smrček in pomirljivo dejal: „Mrežar, za danes sklenuva premirje, nič ti ne bom storil, le nekaj bi te rad povprašal.“

Pajek pa je dejal: „A, res, bodičar, kar verjeti ne morem. Prav, prilezem dol in mi to še enkrat ponoviš.“

Medtem, ko se je pajek spu-

ščal po nitki navzdol, se je zajec oziral naokoli za kakšnim dobrim grizljajem. Ježek je brž nagovoril pajka: „Poslušaj, mrežar, če mi ugodiš, se te zlepa ne lotim, prav?“ Pajek ga je zvesto poslušal. Tja, nameravata tekmovali v skoku v višino. Pravzaprav smešno, tega ni moč videti vsak dan. Prav, strinjal se je, da bo spletel nit, močno nit in prek nje se bo pognal zajec.

Zajček se je strinjal, da tekmujeta v skoku v višino. Ježek mu je pomežiknil in se že vnaprej hahljal. „Kaj se le hahljaš, ježek,“ se je hudoval zajček. „Boš že videl, kako bom zdirjal in preskočil pajkovo nit, ha! Razsodnik bo seveda boter pajek.“

Brž, ko je pajek spletel nit ob grmiču, na veji, ki je molela daleč v stran, je zajec stekel daleč nazaj, ježek pa je ostal kar pri nitki, ki je bila dokaj visoko.

„Tako, pripravljen sem,“ je dejal ježek. „Ko bom vzkliknil, hop, se poženeš, zajec.“ „Tja, ježek, boš kar pod mrežo ostal?“ je povprašal zajec in buljil v nitko, ki je skoro ni videl. Nasploh je videl zelo slabo.

Na dani znak je zajec stekel, kar so ga nosile noge. Tekel je in tekel in niti sam ni videl, kdaj je preskočil nitko. Bil je zadovoljen in ponosno se je oziral naokoli. Ježek pa je zacvilil: „Ha, zajček, dobro je bilo, le jaz bom skočil višje.“ Zajec lastnim ušesom ni mogel verjeti, ali je slišal prav. Sedel je nekaj korakov v stran od nitke in čakal. In ko je dejal ježek, hop, je pajek brž spustil nitko in ježek jo je lepo prestopil.

„Si me videl, zajček?“ je nagajivo povprašal ježek. „Višje sem skočil od tebe, pa še dirjati mi ni bilo potrebno, he, he.“ Oblizoval si je črni smrček in se hahljal in hahljal. „Videl sem bolj slabo, ježek, če pa ti tako praviš, bo že tako, ali ne, pajek?“

„Seveda, seveda, ubogi dolgoušec,“ je pritrdil pajek in že izginil po mreži v grmič.

Vlado Firm

PRED 40 LETI JE BIL USTANOVljen

1. avstrijski bataljon

ki se je v sklopu partizanskih odredov Slovenije bojeval proti nacifašizmu

Pred štiridesetimi leti — 24. novembra 1944 — je bil v Tribučah pri Črnomlju z odredbo glavnega štaba NOV in POS ustanovljen 1. avstrijski bataljon, ki se je potem v sklopu slovenske partizanske vojske bojeval proti skupnemu sovražniku — nacifašizmu. S tem se je koroškim partizanom, ki so se že dve leti kot edina organizirana oborožena enota v mejah tretjega rajha borili proti nacizmu, pridružila še nadaljnja skupina avstrijskih protifašistov, ki so s svojim bojem prispevali k zmagi nad fašizmom in s tem tudi neposredno k osvoboditvi svoje avstrijske domovine v smislu moskovske deklaracije.

Junaški narodnoosvobodilni boj jugoslovanskih narodov je že od vsega začetka vzbujal zanimanje in občudovanje po vsej Evropi in v svetu. Posebno pozornost so mu razumljivo posvečali zavezniki, ki so Titovim partizanom začeli pošiljati tudi vojaško pomoč. Obenem pa so se pripadniki najrazličnejših narodov začeli vključevati v partizanske edinice in so v sklopu jugoslovanske narodnoosvobodilne vojske neposredno prispevali k zmagi nad fašizmom.

Tudi v Sloveniji, kjer so do kapitulacije Italije stopali v partizanske vrste le posamezni borci tujih narodnosti, je prišlo konec leta 1943 in zlasti v letu 1944 do ustanovitve večjega števila bojnih enot, ki so jih v pretežni meri ali sploh v celoti sestavljali pripadniki drugih narodov. Zgodovinarji danes ocenjujejo, da je bilo ob koncu druge svetovne vojne v enotah narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije več kot 5.000 borcev nejugoslovanske narodnosti.

Vodstvo slovenskega narodnoosvobodilnega gibanja je ustanavljanje takih enot podpiralo in spodbujalo, kjer koli so obstajale stvarne možnosti. Istočasno je dajalo tudi dejansko pomoč protifašističnemu boju naprednih sil pri sosednjih narodih in je z njimi tesno sodelovalo. Pri partizanskih enotah so našli zatočišče tudi ujetniki in zaporniki, ki so pobegnili iz sovražnikovih zaporov in taborišč; prav tako pripadniki tistih evropskih narodov, ki so jih nacisti mobilizirali v svojo vojsko, pa so se želeli pridružiti borcem proti fašizmu. Med temi je treba omeniti zlasti Luksemburžane, Čehe in Slovence, Poljake, Belgijce, Angleže, Nizozemce in celo Avstralce ter Novozelčane.

Svoje lastne edinice v sklopu slovenske partizanske vojske pa so imeli Avstrijci,

Francozi, Italijani, Madžari in pripadniki narodov Sovjetske zveze. Te enote so bile v pretežni večini oblikovane leta 1944, med njimi — kakor smo že povedali — 1. avstrijski bataljon. Ustanovljen je bil 24. novembra 1944 v Tribučah pri Črnomlju, na osvobojenem ozemlju Bele Krajine, in sicer s posebnim odredbo glavnega štaba NOV in PO Slovenije, ki je s tem ustregel prošnji avstrijskih antifašistov-prostovoljcev, da ustanovijo svojo enoto in se vključijo v skupni boj proti fašizmu. V začetku je bil bataljon neposredno podrejen glavnemu štabu nar-

odnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije, od 8. januarja 1945 dalje pa je bil v sestavi 5. slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade „Ivan Cankar“, ki je delovala v sklopu 15. divizije NOV Jugoslavije. Enoti so poveljevali avstrijski poveljniki v nemškem jeziku; borci so imeli enake uniforme kot drugi borci NOV, le na levem rokavu so nosili našitke v avstrijskih barvah. Bataljon je imel hude boje z Nemci v raznih krajih Slovenije, potem je z drugimi enotami 15. divizije sodeloval v zmagoitem pohodu proti Ljubljani, ob koncu vojne pa je bataljon odšel na avstrijsko ozemlje.

V pismu, s katerim je skupina avstrijskih antifašistov zaprosila glavni štab slovenske partizanske vojske za oblikovanje lastne bojne edinice, je bilo med drugim rečeno:

Borba partizanov — prispevek k zmagi nad fašizmom in s tem za osvoboditev Avstrije v smislu moskovske deklaracije.

„Prišli smo do prepričanja, da gre danes predvsem zato, da moramo voditi oboroženo borbo proti nemškemu zatiralcu in da je le tako mogoče, da preženemo nemškega okupatorja in osvobodimo našo deželo nemškega gospostva.

Med nami so pripadniki različnih strank, delavci, kmetje, uradniki, meščani in intelektualci, ki nas je vse združila volja, da se borimo za svobodo in demokratično Avstrijo v smislu sklepov Moskvske konference treh veleil. Junaška Ljudska fronta Jugoslavije pod vodstvom maršala Tita nam je s svojo požrtvovalno in odločno borbo pokazala pot, na katero moramo stopiti tudi mi Avstrijci, da si priborimo svobodo. Mi se hočemo vključiti v mogočno svetovno fronto svobodoljubnih in demokratičnih narodov in prispevati svoj del v borbi proti fašizmu.“

Na podlagi te prošnje ustanovljeni 1. avstrijski bataljon (nadaljnje edinice avstrijskih borcev v sklopu jugoslovanske partizanske vojske so se borile na ozemlju Hrvaške in Srbije — op. ured.) je vse do konca vojne sodeloval v številnih bojih. V teh borbah so njegovi borci doprinesli velike žrtve kot „nasilni orožja za svobodo in neodvisnost borečega se avstrijskega ljudstva“, kot jih je imenoval štab bataljona v svojem ukazu, v katerem je bilo tudi rečeno, da so partizanski oddelki oborožena sila Avstrijske osvobodilne fronte in da morajo svojo politično dejavnost razvijati v najtesnejšem sodelovanju z njenimi odbori in organizacijami.

Štiridesetletnica ustanovitve 1. avstrijskega bataljona je gotovo primerna priložnost, da se v hvaležnosti spomnimo te edinice in vseh njenih borcev, ki so kakor naši koroški partizani z junaško oboroženo borbo doprinesli k zmagi nad nacifašizmom. S tem so bistveno prispevali k osvoboditvi svoje domovine, v smislu moskovske deklaracije, v kateri je bilo zapisano, da se bo pri vzpostavitvi demokratične in neodvisne Avstrije upošteval delež, ki ga bo sama doprinesla za svojo svobodo.

Skupina borcev 1. avstrijskega bataljona

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

— FS 1
— 9.05 Za predšolske otroke
— 9.30 Ruščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Reci da k ljubezni — 12.10 Inozemski obzornik — 13.10 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Risanka — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Derrick — 21.20 Moda — 22.05 Šport — 23.05 Poročila.

SOBOTA, 24. 11.: 9.00 Poročila — 9.05 Angleščina — 9.35 Francoščina — 10.05 Ruščina — 10.35 Kraj Narnije — 12.05 Nočni studio — 13.10 Poročila — 15.00 Vrtnice na Tirolskem — 16.40 Moje ime je Drops — 16.55 Jakob in Elizabeta — 17.00 Poročila — 17.05 Jolly box — 17.30 Zgodbe o delfinu — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Avstrija danes z novostmi iz Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 19.55 Šport — 20.15 Eden bo zmagal — 22.00 Šport — 23.00 Le grand orchestre du splendide — 23.45 Poročila.

NEDELJA, 25. 11.: 11.00 Ura tiska — 12.00 Šport — 13.00 Računalniška družina — 15.00 Kdo je Scarlet Pimpernel? — 16.35 Tom & Jerry — 16.45 Kačja kronica — 17.15 Risanka (serija) — 17.40 Helmi — 17.45 Klub seniorjev — 18.30 Srečanje z živaljo in človekom — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.25 Govori mag. Maximilian Fürsinn — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Čas otave — 21.35 Jutro, poludne, večer na Dunaju — 22.20 Nočni studio — 23.25 Poročila.

PONEDELJEK, 26. 11.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 TV kuhinja — 10.00 Šolska TV — 10.30 Vrtnice na Tirolskem — 11.00 Secret Squirrel — 12.16 Odprava v živalski svet — 13.00 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Mojster Eder in njegov Pumuckl — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Živalski svet — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ponedeljski šport — 21.15 Ceste San Franciska — 22.05 Manjšine — bogastvo Evrope — 22.35 Železni zvoki — 23.20 Poročila.

TOREK, 27. 11.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Bolnica ob robu mesta — 11.20 Ponedeljski šport — 12.15 Slike

iz Avstrije — 12.40 Šiling — 13.00 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Tudi pošaliti se je treba — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 To je ostalo od dvoglavca orla — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Poročila in ozadje — 21.15 Akcija na milijone — 22.40 Poročila.

SREDA, 28. 11.: 9.00 Poročila — 9.05 Tudi pošaliti se je treba — 9.30 Francoščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Kdo je Scarlet Pimpernel? — 12.05 Florijan, prijatelj živali — 12.10 Poročila in ozadja — 13.00 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Začarani vrt — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Pisarna, pisarna — 18.30 Mi — 19.00 Slike danes z novostmi iz Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Pustolovščine rabina Jakoba — 21.45 Šport in poročila.

ČETRTEK, 29. 11.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Šolska TV — 10.30 Njegov največji blef — 11.55 Valojetjski stolpi — 12.20 Klub seniorjev — 13.05 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Vagabund — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prosim k mizi — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Bratislava — 21.08 „Slamnat dvovec“ — 21.15 Akcija na milijone — 22.50 Poročila.

AVSTRIJA 2

PETEK, 23. 11.: 17.30 Računalniška družina — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Kung Fu — 19.30 Nazaj k propelerju — 21.15 Čas v sliki in politika v petek — 22.05 Uton sončnega kraljestva — 23.50 Poročila.

SOBOTA, 24. 11.: 15.45 Čas za branje — 15.50 Dva krat sedem — 16.15 Odprava v živalski svet — 17.00 Draga družina — 17.45 Kdo me hoče? — 18.00 Tedenski pregled — 18.25 Nogomet — 19.00 Trailer — 19.30 Čas v sliki — 19.55 Novo v znanosti — 20.15 1984 — 21.00 Poročila — 21.05 Župnik Hansjörg Eichmayer odgovarja — 21.10 Elvis — 22.10 Vestern — 23.40 Poročila.

NEDELJA, 25. 11.: 9.00 Dokumenti pod zemljo — 9.30 Too hot to handle — 11.15 ORF stereo-koncert — 15.00 Sto mojstrov in 15.15 Turandot — 17.00 Ljubite klasiko? — 17.45 Virgil, mož iz Irske — 18.30 Brez na-

gabnika — 19.30 Čas v sliki — 19.45 Primer za ljudske odvete — 20.15 Kadaj dejanja — 21.45 Poročila — 21.50 Dinastija — Denverski klan — 22.35 Sedem dni športa — 22.55 Golem, kako je prišel v svet — 0.00 Poročila.

PONEDELJEK, 26. 11.: 17.30 Allahu Akbar — Alah je velik — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Kuriozne zgodbe — 19.05 Tom & Jerry — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Bolnica ob robu mesta — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Šiling — 22.05 Volja in krotka — 0.00 Poročila.

TOREK, 27. 11.: 16.15 Iz parlamenta — 17.30 Orientacija — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Divje noči Burlija O. — 19.05 Tom & Jerry — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Dallas — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Klub 2 in poročila.

SREDA, 28. 11.: 17.30 Dežela in ljudje — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Divje noči Burlija O. — 19.05 Tom & Jerry — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Wagner — 21.10 Novo v kinu — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Kulturni žurnal — 22.30 Oboroženo oko — 23.30 S pisalne mize — 23.45 Poročila.

ČETRTEK, 29. 11.: 17.30 Šolska TV — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Divje noči Burlija O. — 19.05 Tom & Jerry — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Kviz v rdečo-belo-rdečem — 21.05 „Slamnat dvovec“ — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Klub 2 in poročila.

LJUBLJANA

PETEK, 23. 11.: 8.50 TV v šoli 17.20 Poročila — 17.25 Čez tri gore: Boštjanski fantje — 17.55 Jack Holborn, zahodnonemška mladinska nadaljevanka — 18.25 Obzornik ljub-

Slovenski VESTNIK

Izdajatelj in založnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, 9020 Celovec, Gasometergasse 10.

Uredništvo: 9020 Celovec, St.-Ruprecht-Strabe 19/IV, tel. (0 42 22) 54 0 42, telex 42 20 86 sndk a

Uprava: 9020 Celovec, Gasometerg. 10, tel. (0 42 22) 32 5 50.
Tisk: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

ljanskega območja — 18.40 Misliti ustvarjajno — 19.20 Cik cak — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Včeraj za jutri: Novic nekoliko, dokumentarna serija — 20.35 Ne prezrite — 20.55 Da, gospod minister, angleška nanizanka — 21.25 Dnevnik — 21.40 Salamander, švicarski film.

SOBOTA, 24. 11.: 8.00 Poročila — 8.05 ZBIS R. Cratet: Svilen obleka — 8.20 Pedenžep — 8.50 Pešec v avtomobilu, otroška serija — 9.20 T. Sellškar: Bratovščina sinjega galeba — 9.50 Slovenska ljudska glasbila in godci — 10.20 Pred izbrlo poklica — 10.45 Čudeži narave: Zgodba o tigru, kanadska poljudnoznanstvena serija — 11.05 Včeraj za jutri: Poletje 1946, dokumentarna serija — 11.40 Ljudje in zemlja — 12.40 Poročila — 12.55 Nogomet Sloboda: Hajduk, prenos — 15.15 Poročila — 15.20 Mali lord Fautleroy, angleški mladinski film — 17.00 Rokomet Crvena zvezda: Infosistem, prenos — 18.15 Čez tri gore: Ljubljanski oktet — 18.45 Čudeži narave, kanadska poljudnoznanstvena serija — 19.10 Risanka: Maksipes Fik — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Naše 33. srečanje — 21.35 Zrcalo tedna — 21.55 Plačaneč, italijanski film — 23.35 Poročila.

NEDELJA, 25. 11.: 9.15 Poročila — 9.20 Živ žav, otroška matineja — 10.15 Jack Holborn, zahodnonemška mladinska nadaljevanka — 10.40 Sutjeska, nadaljevanka — 11.40 625, oddaja za slik z gledalci — 12.00 Kmetijska oddaja — 13.00 Znanje-imanje — 14.25 Poročila — 14.30 Prislunimo tišini, oddaja za slušno prizadete — 15.15 Mostovi — 15.45 Otvoritev lutkovnega doma v Ljubljani — 16.35 Športna poročila — 16.50 Kmečka hiša, ameriški film — 18.25 Kabaret koroških Slovencev — 19.20 Cik cak — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Resnični obraz Anite Novak — 21.00 Športni pregled — 21.30 Življenje ribičev, reportaža — 22.15 Poročila.

PONEDELJEK, 26. 11.: 8.50 TV v šoli — 17.20 Poročila — 17.25 Pešec v avtomobilu, otroška serija — 17.55 Nega bolnika na domu, izobraževalna serija — 18.10 Varnostni pas, izobraževalna oddaja — 18.25 Podravske obzornik — 18.40 Pet minut za rekreacijo — 18.45 Video šola — oddaja za mlade — 19.15 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Prva tromesečje Pavla Hromišca, drama — 21.35 Spoznana, neznano — 22.30 Dnevnik.

TOREK, 27. 11.: 9.00 TV v šoli — 16.35 Šolska TV — 17.35 Poročila — 17.40 ZBIS - J.

Ribičič: Nana, mala opica, otroška serija — 17.55 Naša pesem — 18.25 Notranjski obzornik — 18.40 Človek z ulice, kratki film — 18.55 Knjiga — 19.20 Cik cak — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Nekaj ljudi dobre volje, francoska nadaljevanka — 21.00 Aktualno — 22.00 Dnevnik.

SREDA, 28. 11.: 8.45 TV v šoli — 12.55 Craiova: Nogomet za pokal UEFA — Univerzitatea: Željeznikar, prenos — 16.35 Poročila — 16.40 Ciciban, dober dan — 16.55 Nogomet za pokal UEFA — Videoton: Partizan, prenos — 18.45 Koroški obzornik — 19.15 Cik cak — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 35 mm — Filmska delavnica ob slovenskem filmu Eva.

ČETRTEK, 29. 11.: 9.30 Poročila — 9.35 Praznični zvoki — 10.05 Živ žav, otroška matineja — 11.00 Sutjeska, nadaljevanka — 12.00 Otroška oddaja vseh TV studiov — 13.30 Gremo naprej, film — 14.45 Narodni park in spominsko območje Brioni, reportaža TV Zagreb — 15.35 Poročila — 15.40 Mladost na stopnicah, mladinska nadaljevanka — 16.15 Visok pritisk, zabavnoglasbena oddaja TV Koper — 17.10 Kako ukradeš milijon, ameriški film — 19.10 Risanka: Maksipes Fik — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Prepovedane igre, francoski film — 21.30 Šogun, ameriška nadaljevanka — 22.20 Festival revolucija in glasba — 23.20 Poročila.

Izjave solidarnosti

„Naravnost paradokso je, da zahtevamo v pedagoški diskusiji več ekološkega mišljenja, da se pa „mlačno“ srečavamo z vsakodnevni idejami socialnega razcepjanja in ločevanja.“ „Za skupno delovanje na lokalni ravni je skupna šola neizogibno potrebna. Pri nas nikoli ne smemo imeti „indijanskih rezervatov.“

Dr. Ernst Gattol, Bundesinstitut für Erwachsenenbildung St. Wolfgang

„V napovedani demonstraciji vidim legalen, upravičen in potreben akt samoobrambe koroških Slovencev in njihovih prijateljev. Kot funkcionar najpomembnejše stree manjšinske organizacije v Evropi želim poudariti, da mora biti pri reševanju odprtih manjšinskih vprašanj kjerkoli in kadarkoli temeljno načelo politična volja in usmerjenost subjekta, se pravi etnične skupnosti, ki jo velja zaščititi.“

V tem smislu zagotavljam, da sem v duhu pri vas in da korakajo z nami tudi evropske etnične skupnosti...“

dr. Reginald Vospersnik, predsednik FUENS

„Kultura sožitja zahteva pripravljenost za dvojezičnost pri manjšini in večini. Nobenih geto-šol za koroške Slovence.“ (zadnji stavek tudi v telegramu slovenski).

Alexander Lander, deželni poslanec v južnotirolskem deželnem zboru (AL)

„Želim vam veliko moči in veselja. S solidarnostnimi pozdravi.“

Vaš Peter Turini

„Dvojezična šola pospešuje po našem mnenju etnično identiteto, kulturno samostojnost in spoznavanje obeh narodnih skupnosti.“

Österreichischer Berufsverband der Erzieher

„Prostovoljno učenje slovenskega jezika je neprecenljiva obogatitev za osebnost vsakega koroškega otroka, predvsem če govorijo ta jezik v domačem kraju ali v regiji.“

Bundesjuglehrerkonferenz des SLÖ

„Vse demokratične sile naše dežele morajo biti pozorne, da ne bodo izpodkopana načela naše avstrijske manjšinske politike.“

Johanna Dohnal, državna sekretarka

Solidarnostne brzojavke so poslali med drugim tudi:

Andre Heller iz Kitajske, Zveza sindikatov Makedonije, Predsednik Zveze slovenskih organizacij, dipl. inž. Feliks Wieser iz Bolnice.

Skupno je poslalo solidarnostne brzojavke okoli 100 organizacij.

Kaj so udeleženci povedali po demonstraciji

Predstavniki nadstrankarskega komiteja na čelu demonstracije v Kolodvorski cesti.

Neposredno po demonstraciji proti načrtu KHD in FPÖ smo vprašali nekaj udeležencev za njihovo oceno manifestacije in po vzrokih za njihovo udeležbo. Vprašali smo nekaj Slovencev, nekaj nemško-govorečih, a tudi goste iz Gradišćanske, Dunaja, Trsta, Južnega Tirola in Pariza.

Marko Marko (kmet iz Šentvida): „Udeležba mi je bila dolžnost. Mislim, da je bil to uspeh, ki smo ga pričakovali.“ Na vprašanje ali misli, da bodo morali politiki upoštevati zahteve demonstracije, je dejal: „Morali? Vsekakor se bodo skušali izmikati. Mislim pa, da nimajo več možnosti, če so količkaj pošteni!“

Mira Kernjak (učiteljica): „Presečena sem, da je toliko ljudi. Upam, da bo akcija in resolucija imela uspeh, da bo dvojezična šola ostala.“

Andreas Novosel (gradišćanski Hrvat): „Zame je bilo obvezno, da pridem, ker sem sam pripadnik etnične manjšine. Tudi za nas je šolsko vprašanje osnovnega pomena. Na Koroškem je polarizacija med nemško-nacionalnimi silami in etnično skupino ter demokratičnimi silami zelo močna. Za avstrijsko javnost je bilo zelo važno, da so se demokrati tako močno zavzeli za pravice manjšin.“

Josef Nischelwitzer (predsednik KZ-Verbanda): „Vedno sem sodeloval pri akcijah za slovensko narodnostno skupnost. Slovenci so moji prijatelji, z njimi sem že sedel v zaporu, samoumevno mi je bilo, da sem zraven.“

Demonstracijo ocenjujem tako močno kot prvo solidarnostno demonstracijo leta 1972. O učinkih demonstracije še ni možno govoriti. V zadnjih dneh pa se je videlo, da porivajo FPÖ počasi v kot. Na zadnji seji deželnega zbora je Haider s svojimi ekstremnimi stališči ostal sam.“

Peter Kaiser (predsednik socialistične mladine): „Partijski program SPÖ nas obvezuje, da je treba manjšine na zakonsko predpisan način pospeševati. Zato je bila moja dolžnost udeležiti se demonstracije. Mislim, da mora demokratična javnost ofenzivno nastopiti proti načrtom heimatdiensta in FPÖ. Nisem pričakoval takšne udeležbe. Demonstracijo ocenjujem kot poziv prebivalstva, da v naših vrstah in na vsem Koroškem naredimo korake, ki bodo spreminjali zavest. V šolskem pouku in na prireditvah bo treba koroško prebivalstvo zares objektivno informirati o tem vprašanju. Zelo prijetno sem se počutil na demonstraciji.“

Mirko Wakounig (član nadstrankarskega komiteja): „Svojevrsne občutke sem imel, ko smo stali na Starem trgu in na Kolodvorski cesti tako tesno in ko sem videl kako pločkajo nemško-govoreči in so s tem izražali, da so z nami. Demonstracija je bila samo en korak v delu, nič več. Demonstracija nam je naložila tudi dolžnost, da stvar, ki smo jo

začeli vršimo tudi naprej. Preko te mase bomo morali pridobiti še druge ljudi, saj še veliko nemško-govorečih ljudi sploh nismo mogli nagnoriti. Z reformnim konceptom je delo že začrtano, za njim stojimo. Nadaljevati moramo tudi z informacijskim in osveščevalnim delom.“

Pavel Stranj (Slovenec iz Trsta): „Mislim, da ste nam koroški Slovenci najbližji, v narodnostni problematiki in nasploh. Tukaj sem kot predstavnik SKGZ in tudi osebno hočem spoznati, kaj pomeni demonstrirati v Celovcu. Številna ne bi ocenjeval, na demonstraciji so bile prisotne vse starostne skupine, delavstvo in drugi, imel sem res občutek narodne manifestacije. Prepričan sem, da je manifestacija za vas uspešna. Zdi se mi, da je pri vas res važno, kar pri nas ni tako izraženo, da sodeluje tudi večina. S tega vidika ste lahko ponosni na to, kar ste dosegli danes.“

Jana (iz Murske Sobotne): „Studiram na Dunaju in sem prišla, da se ta predlog ne uresniči. Vidim več ljudi, kot sem jih pričakovala. Vzdušje se mi zdi malo mlačno, pričakovala sem več entuziazma. 20 km od Murske Sobotne v Lendavi imamo dvojezične šole. Ko sem hodila v Murski Soboti drugo leto v gimnaziju, so pri nas uvedli tudi madžarščino. Pri meni osebno tuste zanimanje za madžarščino.“

Mlada žimihelska godba na pihala je bila neprelišen del odpora proti ločevalnim načrtom

Helga Mračnikar, Lotte Weinberger, Peter Gstettner in Franc Kukovica predajo dr. Ralfu Unkarlu resolucijo, ki je bila sprejeta na demonstraciji.

Peter Janczy (šolski študent): „Zame kot Avstrijca je zelo važno, da imajo manjšine v Avstriji svoje pravice. To je važno za avstrijsko demokracijo, zame pa samoumevno, da se zavzemam za to. Tudi jaz sem pričakoval več zagnanosti.“

Herman Germ (učitelj iz Pliberka): „Dolga leta sem bil na osnovni šoli učitelj in vem kaj pomeni ta šola za naš kraj in za naše ljudi. Ogroženost je tu in ne vemo kaj bo končno iz tega. Presenečen sem, da je kljub slabemu vremenu prišlo toliko ljudi, veselilo me je število nemško-govorečih demokratov, posebno pa mladina in to nas navdaja z lepim upanjem.“

Franz Pichler (član skupine Netzkünstler): „Smo iz Merana in se že 15 let umetniško udeležujemo. Za nas ni verodostojna SVP, ki se poteguje za zaščito manjšin, ki se pa za Slovence na Koroškem sploh ne zanima. Zato naš obisk tukaj soupada z našimi cilji, ki jih že 15 let zasledujemo. Mi ne delamo za Nemce, ne za Italijane, delamo za človečnost, za humanizem. V naši akciji uničimo sliko humanizma. S tem hočemo pokazati to: vedno ko stopijo v ospredje ideje nacionalizma, se postavijo prave človeške potrebe v ozadje. Nacionalizem uničuje humanizem.“

Ko smo prišli sem, so nas takoj prijazno vključili. Presenetljivo je bilo za nas, da prevladuje pri Slovenceh prebivalstvo iz podeželja. Pri nas so ali zraven delavci, obratno kot pri vas pa se za pravice Južnih Tirolcev poteguje socialno krepka plast. Italijani na Južnem Tirolskem

pa so, čeprav so del večinskega naroda, socialno revnejši sloji.

Eugene Asencio (policist iz Pariza): „Sem podpredsednik največjega francoskega sindikata policistov FAST, ki združuje 67 odstotkov vseh policistov. Sem pa tudi član eksekutivnega biroja mednarodnega policijskega sindikata. Trenutno sem na oficialnem potovanju v Avstriji, kjer sem se srečal z ljudmi iz notranjega ministrstva. Na dunajski univerzi pa sem predaval na temo „Policijska država ali policija ljudstva?“ Ko sem čul, da je na Koroškem ta demonstracija, sem mojo vrtnico v Pariz odložil za en dan.“

V našem sindikatu je jasno, da smo za jasno lice naše organizacije, biti mora čista. To pomeni, da smo proti trpinčenju in mučenju na komisariatih, proti ilegalnim aretacijam, policija mora ostati prozorna ustanova.

V vaš problem se dosedaj še nisem poglobil, poznam pa vašo zgodovino za časa druge svetovne vojne. Borim se proti rasizmu in apartheidu.

Mislim, da ste pripravili dobro prireditve in da je bila uspešna. Zavedam pa se tudi, da boste težko prišli do uspeha. Zagotovim vam lahko svojo podporo, govoril bom v Franciji o vašem problemu in poročal kaj sem tukaj videl. Informiral pa bom tudi učiteljski sindikat (ki šteje 600.000 članov) s katerim smo skupno v eni stredni organizaciji.

Franc Boschitz (kmet iz Metlove): „Prišel sem, ker gre za bodočnost naših otrok. Če bi prišlo do kake ločitve, bi bila to katastrofa. Demonstracija mi je všeč, ker smo pokazali, da smo tukaj in da nas ne morejo potisniti v kot. Pri kulturnem sporedu se mi je Stricker najbolj dopadel.“

Univerze ne smejo prezreti!

Rektor celovške univerze, univerzitetni profesor dr. Hans-Joachim Bodenhöfer, naj politikom javno še enkrat ponudi sodelovanje univerze pri obravnavanju manjšinskega šolstva. To je sklenil najvišji gremij celovške univerze, univerzitetni kolegij, v katerem so poleg profesorjev zastopani tudi asistenti, študirajoči in nastavljeni univerze.

„Šolskega vprašanja ni mogoče reševati samo iz juridičnega vidika, upoštevati je treba tudi pedagoške in socialnoznanstvene vidike“ pravi rektor. Omenjeni sklep je univerza sprejela, ker dosedaj še ni dobila odgovora, čeprav je že večkrat naredila svojo ponudbo. Univerza je pripravljena konstruktivno sodelovati in opozarja tudi na svoje znanstvene kompetence, ki ne pridejo do izraza samo v konceptu za dvojezično šolstvo, ki ga je izdelala posebna delovna skupnost na univerzi.

Predstavitel knjžnega daru SPZ za leto 1984 v Auli slovenici v Celovcu je preložena na četrtek 6. decembra 1984.

Šah: Visoka zmaga Slovencev

Najvišjo zmago letošnjega prvenstva je slavilo šahovsko društvo Slovenske športne zveze preteklo nedeljo na domačih tleh v Mladinskem domu SŠD proti nasprotniku iz Deutsch Griffena (5,5 : 0,5). Na prvih treh deskah so zmagali Gorazd Zivkovič (s kmeti je premagal svojega nasprotnika), Ivan Lukan in Vid Sitter. Prvič v tej sezoni je oddala pol točke Antonija Einspieler na četrti deski (nasprotnik se je izmuznil v pat). Na peti deski je pridobil točko Brancko Kolter, na šesti in zadnji deski pa je prvič igral novo pridobljeni igralec mag. Mirko Laußegger in seveda zmagal. Očividno je, da se kampanja za kvantitativno in kvalitativno okrepitev slovenske šahovske ekipe v tretjem razredu sredina že obrestuje. To dokazujejo tudi 23,5 točke, s katerimi se je SD SSZ uvrstilo na tretje mesto lestvice.

Nepričakovano razveseljivo za slo-

venske šahiste so se končala tudi druga srečanja tega kola. Med drugimi je prvouvrščeno moštvo iz Trga (26,5 točke) samo remiziralo proti moštvo iz Področja, SCA iz Šentvida (25 točk) pa je visoko premagal moštvo iz Weitensfelda (18 točk), ki preži za SD SSZ na četrtem mestu na tabeli. Obstaja pa možnost, da se bo SD SSZ še ta teden preselilo na drugo mesto, katerega sedaj zaseda SCA, kajti po prejšnjem kolu, kjer sta se srečala SCA in Deutsch-Griffen, je moštvo iz Deutsch-Griffena vložilo protest proti izidu tekme (SCA je zmagal), ker so si baje igralci Šentvida medseboj pomagali, kar seveda ni dovoljeno. Če bo protest upoštevan, bo SCA zgubil dve točki in padel na tretje mesto.

Drugo mesto pa bi pomenilo za naše šahiste velik uspeh in bi bilo ugodna podlaga za uspešen boj za vstop v višji razred. R.

Evropsko prvenstvo v ritmični gimnastiki

Minuli teden se je na Dunaju končalo evropsko prvenstvo v ritmični gimnastiki za ženske. Predstavnice Bolgarije in Sovjetske zveze niso imele resnih nasprotnic. V moštvenem skupnem seštevku so slavile Bolgarke s prednostjo ene desetinke, pri posameznicah pa sta si Bolgarka RALENKOVA in Rusinja BELOGLASOVA delili prvo mesto. Obe „ritmičarki“ sta se predstavili s perfektnim programom, čeprav je sedemnajstletna Beloglasova prišla „do zlata“ šele po nerazumljivi odločitvi Rusa Jurija TITOVA, predsednika mednarodne svetovne zveze, ko je njeno sodniško oceno 9,95 izboljšal na 10! Najboljša posameznica turnirja, Anelija RALENKOVA iz Bolgarije (osvojila je trikrat zlato in enkrat srebrno odličje), je odgovorila na svoj način: „To ni več borba med tekmovalkami, temveč med sodniki

in funkcionarji, zato bom takoj prekinila kariero!“

Domačinke — Avstrijke — so v moštveni konkurenci zasedle nepričakovano peto mesto in tako prvič v zgodovini prehiteli Čehinje. Najboljša avstrijska posameznica, Gerti RAMSAUER, se je uvrstila na 38. mesto.

REZULTATI: Četverboj-posameznice 1. Ralenkova (Bol) in Beloglasova (SZ) 39,85, 3. GVEORGNJEVA (Bol) 39,80, 4. Ignatova (Bol) 39,75, 5. Kutkajta (SZ) 39,65, 38. Ramsauer (Aut), 47. Ellmer (Aut), 48. Frick (Aut).

MOŠTVA: 1. Bolgarija 39,650 2. Sovjetska zveza 39,525, 3. Španija 38,425, 4. ZR Nemčija 38,325, 5. Avstrija 38,250, 6. ČSSR 38,000, 7. Ni-zozemska 37,525, 8. Francija 37,525.

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu in Združenje staršev na tej šoli vabita na

DAN STARŠEV
in
OBČNI ZBOR
ZDRUŽENJA STARŠEV

v soboto 1. decembra 1984. Ob 8. uri se bo pričel občni zbor, po občnem zboru se bodo starši lahko med 9.45 in 10.30 uro pomenili skupno z razredniki o problemih razredov, nato pa še do 12.30 ure individualno s profesorji.

dipl. trg. dr.
Janko Urank Reginald
predsednik Vospersnik
Združenja staršev ravnatelj